

DISTANSUNDERVISNING ELLER SJÄLVSTUDIER

—
Utvärdering av lärares, rektorers
och elevvårdspersonalens
uppfattning om
distansundervisningen
under Coronapandemin vt 2020

Inger Eriksson & Viveca Lindberg

Mariehamn: Living V&I Ab

Våren 2021

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	3
RESULTAT AV DET SAMLADE ENKÄT- OCH INTERVJUMATERIALET	3
1. ELEVERNAS VÄLBEFINNANDE	4
2. UNDERVISNING – LÄRANDE	5
3. DIGITALA LÖSNINGAR	6
4. LÄRARNAS KOMPETENSER	7
5. LÄRARNAS ARBETSSITUATION	7
6. LEDNINGENS, KOMMUNENS OCH LANDSKAPSREGERINGENS BEREDSKAP	8
SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE KOMMENTARER.....	10
UTBLICKAR – LIKARTADE STUDIER	10
REFERENSER	12
Bilaga 1	13
Bilaga 2.....	37
Bilaga 3.....	46
Bilaga 4.....	56

Inledning

Ålands landskapsregering gav Living V&I AB i uppdrag att via enkäter undersöka lärares, rektorers och elevvårdspersonalens erfarenheter av distansundervisningen som genomfördes under våren 2020 med anledning av Coronapandemin. Enkäten som rektorerna ombads besvara fokuserade organisationen och ledningen av distansundervisningen. Elevvårdspersonalen fick främst frågor rörande elevernas situation under distansundervisning. I samtliga enkäter ställdes även mera framåtriktade frågor om vad lärare, skolledning, elevvårdspersonal, kommunen och landskapsregeringen kan behöva tänka på om liknande situation uppstår på nytt. I detta mera framåtriktade perspektiv ställdes även frågor om det finns möjliga lärdomar som kan ha bidragit till eller som kan bidra till utveckling av den reguljära verksamheten.

I denna rapport sammanfattas resultatet från de tre enkätstudierna och vissa jämförelser görs med resultatet från den enkätstudie, riktad till föräldrarna, som besvarades av 1851 föräldrar under våren 2020 (i fortsättningen benämnd *föräldraenkäten*). De detaljerade delrapporterna från respektive personalgrupp finns bifogat rapporten (se bilaga 1, 2 och 3). I delrapporterna finns även information om vilka frågor som ställdes i enkäterna.

De tre enkäterna genomfördes under perioden den 16 september till den 26 oktober 2020. Svarsfrekvensen i de tre enkätstudierna varierar. Lärarenkäten besvarades av 180 av totalt 355 lärare vilket ger en svarsfrekvens om 51%. Svartsfrekvensen i enkäterna riktade till rektorerna respektive elevvårdspersonalen bedöms hög även om en exakt svartsfrekvens inte kan beräknas då den totala populationen i respektive grupp inte kunnat fastställas. I gruppen rektorer finns möjligen svar även från biträdande rektorer och i gruppen elevvårdspersonal är det svårt att bedöma vilka som har fått tillgång till enkäten. Sammantaget har 21 rektorer och 19 elevvårdspersonal besvarat respektive enkät. Enkäterna kompletterades med några uppföljande zoom-intervjuer i grupp eller enskilt.

Resultat av det samlade enkät- och intervjumaterialet

Resultatet i denna sammanfattande rapport bygger på en tematisk SWOT-analys av svaren från de tre personalgrupperna. Även resultatet från föräldraenkäten ingår i denna analys. I ett första analyssteg identifieras sex teman som framstår som viktigast, sett till svartsfrekvens eller ofta återkommande svar i de skriftliga kommentarerna respektive i intervjuerna. De sex teman som identifierats är: 1) Elevernas välbefinnande, 2) Undervisning – lärande, 3) Digitala lösningar, 4) Lärarnas kompetenser, 5) Lärarnas arbetsituation, 6) Ledningens, kommunens och Landskapsregeringens beredskap. Med utgångspunkt från de sex teman som identifierats genomfördes en SWOT-analys av svaren *inom* respektive tema. Genom att SWOT-analysen riktar uppmärksamheten mot styrkor (*Strengths*), svagheter (*Weaknesses*), möjligheter (*Opportunities*) och hot (*Threats*) är det möjligt att säga något om vad som fungerat, vad som skapade problem men också vad som kan behöva beaktas framöver. De två första punkterna i en SWOT-analys fungerar således utvärderande. De två andra punkterna, möjligheter och hot, gör det möjligt att säga något om verksamhetens framtida utveckling, d.v.s. vad kan vi ta med oss, respektive vad behöver vi planera för.

Innan vi presenterar resultatet från SWOT-analysen kan vi konstatera att alla enkäter, inklusive föräldraenkäten, i första hand visar att distansundervisningen fungerade bra i de flesta avseenden och att framför allt en stor andel av föräldrarna uttryckte uppskattning för hur distansundervisningen organiserades och genomfördes.

1. Elevernas välbefinnande

Att från en dag till en annan bryta den skolrutin alla elever är vana med ger upphov till problem men även möjligheter. Under detta tema analyseras de aspekter av elevernas välbefinnande som kan utläsas ur de olika enkäterna och de kompletterande intervjuerna.

Styrka: Av enkätsvaren och av intervjuerna med elevvårdspersonal samt utgående från föräldraenkäten framkommer att de flesta elever klarade omställningen till distansundervisning bra eller rätt bra. I föräldraenkäten, som besvarades av 1851 personer angav till exempel 94 % att barnet hade klarat av den uppkomna situationen bra eller mycket bra.

Svaghet: Den största svagheten som kan utläsas ur materialet handlar om att flera (ev. många) elever saknade den sociala situation som skolan normalt erbjuder. Få lärare organiserade exempelvis uppgifter som skulle lösas av elever i grupp eller par, de flesta uppgifter skulle genomföras individuellt. Vidare framstår det som en svaghet att samtliga elever inte kontaktades av skolan varje dag såsom direktivet från Landskapsregeringen angett. En annan svaghet var att en del elever kunde vara ensamma hemma under en större del av skoldagen – vilket också kan ha bidragit till en känsla av isolering. I materialet finns det indikationer på att elever som var ensamma hemma, och där lärarna inte höll online-lektioner efter schemat, vände upp och ner på dygnet. Elevvården uppger att lärarna inte alltid eller tillräckligt tidigt signalerade om att någon enskild elev borde kontaktas eller följas upp. Vidare fanns det små förutsättningar för skolan att kontrollera om någon elev fick sociala problem hemma. Uppföljningsmöjligheterna till detta var begränsade och, för de yngre eleverna, helt avhängigt föräldrarnas vilja till samarbete.

Möjligheter: Sett till elevernas välbefinnande finns det exempel på praktiska lösningar som kan främja elevernas välbefinnande. Framför allt finns det i materialet indikationer på möjligheter att beakta vid framtida distansundervisning. Speciellt elevhälsovårdspersonalen och föräldrarna betonar vikten av att distansundervisningen så långt det är möjligt följer det reguljära schemat med lektioner online. En elevvårdspersonal uttryckte det på följande sätt: *på en del skolor var det initialt snarare självstudier än distansundervisning*. Genom att hålla digitala lektioner minimeras även risken av att eleverna ska uppleva att de är isolerade. Det framstår också som en önskvärd möjlighet att, genom hur uppgifterna utformas, skapa samverkan mellan eleverna. Vidare erbjöd personal från elevhälsan exempelvis samtal med enskilda elever utomhus under promenader. Ett förebyggande arbete kan handla om att erbjuda de elever som normalt upplever ett visst motstånd till eller vägrar att gå till skolan ett undantag från distansundervisningen. På så sätt kanske det går att undvika att problematiken blir än svårare när skolan återgår till vanlig undervisning.

Hot: Den isolering som distansundervisning kan medföra kan även bidra till långsiktigt negativa effekter på elevernas välmående. I en av de kompletterande rektorsintervjuerna framkommer exempelvis att elever som redan före distansundervisningen kände en ovilja att komma till skolan under hösten 2020 har visat ett större motstånd än tidigare. I föräldraenkäten finns kommentarer som stärker detta. Enstaka föräldrar ger uttryck för att de önskar att barnet även i fortsättningen ska få undervisas på distans. Av de kompletterande intervjuerna med elevvårdspersonal framkommer även att vissa elever under hösten 2020 visat tecken på stress, som personalen kopplar till en mera allmän "Coronaoro". I intervjuerna med elevvårdspersonalen framkommer även att det finns elever som under hösten upplevde att det var tungt att komma tillbaka till en skoldag och "som drömmer sig tillbaka till distansundervisningen". Andra elever är istället rädda för att skolan återigen ska stänga. I de kompletterande intervjuerna med elevvårdspersonal framkommer även att vi hittills kanske endast sett början av vilka konsekvenser av pandemin

som kan påverka elevernas välbefinnande, exempelvis i termer av föräldrar kan bli permitterade eller förlora arbetet. ”Baksmällan kan ju komma under vårterminen.”

2. Undervisning – lärande

Att ändra undervisningen från en klassrumsbaserad undervisning till en i princip helt digitaliserad undervisning påverkar på ett eller annat sätt elevernas lärande. I det följande analyseras hur undervisningen realiserades och vilka konsekvenser för elevernas lärande som går att utläsa ur datamaterialet. Under detta tema analyseras även konsekvenser som framkommer i materialet rörande de elever som undervisades på plats i skolan.

Styrka: Av lärarenkäten, och även föräldraenkäten, kan utläsas att en mycket hög andel av eleverna väl eller mycket väl har kunnat tillgodogöra sig undervisningen i läsåmnena. 77% av lärarna svarade att eleverna nått målen i läsåmnena. 82% av föräldrarna svarade att barnen i hög eller rätt hög utsträckning kunde tillgodogöra sig undervisningen. Vidare framgick det att distansundervisningen ibland bidrog till att lärarna bättre än tidigare kunde följa en enskild elevs kunskapsutveckling, samt att de noterat att en del elever kom bättre till sin rätt gällande lärande under distansundervisningen. Av enkäterna till lärarna och elevvårdspersonalen framgår att de flesta elever idag är mycket kunniga på olika digitala redskap och att de visat prov på att de kan ta ansvar för sitt eget arbete. Vidare framgår att eleverna kunskapsmässigt, i relation till läsåmnena under hösten, inte har visat på några iögonenfallande ”kunskapsluckor”. I flera av skolorna har man även haft beredskap att låta elever komma till skolan för att bli undervisade på plats om utmaningarna med distansundervisningen upplevdes för stor.

Svaghet: Att genomföra en välfungerande undervisning i konst- och färdighetsämnen samt laborationer i kemi och fysik var betydligt svårare på distans, bland annat för att eleverna inte alltid hade tillgång till nödvändig utrustning / teknik. En annan svaghet, som framför allt lärarna lyfte, var att det inte alltid var möjligt att hålla koll på om eleverna deltog i undervisningen då alla inte hade tillgång till web-kamera eller för att hemmets bandbredd var otillräcklig. En enskild elev kunde visserligen koppla upp sig men därefter var det oklart om eleven var ”närvarande” eller inte. Alla elever var inte lika väl rustade att använda de olika tillgängliga digitala redskapen. Enligt elevvårdspersonalen varierade stödet till eleverna under distansundervisningsperioden så att en stor del det stöd specialläraren vanligen erbjuder vissa elever uteblev i någon skola medan andra skolor erbjöd mer stöd. I det sammantagna materialet framstår det även som att lärarna på skolorna hanterade bedömningsfrågan på olika sätt. I en del skolor fick lärarna instruktioner att inte sänka vitsorden och vid andra skolor gav de vitsord på vanligt sätt. Sådana skillnader mellan och inom skolor framstår som en svaghet då det skapade olika förutsättningar för de vitsord lärarna tilldelade eleverna.

Möjligheter: Den främsta möjligheten med distansundervisningen framstår handla om att utgå från ordinarie schema och hålla lektionerna i huvudsak online. Att lärarna samplanerar uppgifter i tid och omfattning kan också öka förutsättningarna för att eleverna får goda villkor till lärande. Idag finns betydligt större kunskap om digitala redskap hos både lärare och elever än vad som var fallet före pandemin. Flera lärare har gett uttryck för att de idag på ett bättre sätt integrerar digitala redskap i sin reguljära undervisning vilket även kan bidra till en större beredskap ifall skolan på nytt skulle behöva gå över till distansundervisning. Det kollegiala samarbetet ses också som en möjlighet för att utveckla en eventuellt förnyad distansundervisning. Elevvårdspersonalen ser också att det finns stora möjligheter att förebygga problem för enskilda elever genom ett nära samarbete med lärarna.

Hot: Att många lärare, framför allt för de lite äldre eleverna, i början av veckan (eller dagen) gav ut en mängd uppgifter som eleven under eget ansvar skulle genomföra kan ses som ett hot. Speciellt ställer denna typ av självständigt/eget arbete krav på att eleven själv kan strukturera upp sin arbetsdag, att hen vågar / har möjlighet att begära hjälp av läraren (eller en vuxen i hemmet). I alla enkäterna och i de kompletterande intervjuerna framfördes detta som ett problem för elevernas kunskapsutveckling. Denna situation komplicerades ytterligare i de fall eleven hade flera lärare som bedrev undervisningen på detta sätt. Arbetsbelastningen kunde bli mycket ojämn, dels för att lärarna inte gemensamt såg till elevernas helhetssituation, dels för att de elever som har lätt för sig snabbt kunde beta av sina uppgifter och sedan vara befriade från skolan resten av dagen. De elever som däremot hade svårare att klara av skolarbetet fick, enligt föräldraenkäten, nästan ingen fritid. Undervisning på distans riskerar att förstärka skillnaderna mellan de elever som har lätt för sig och de som har utmaningar för sitt lärande. Hemmens kapacitet, kunskaper och möjligheter att bistå eleverna riskerar ytterligare att bidra till ojämlika förutsättningar för elevernas lärande. Ett annat möjligt hot, som elevvårdspersonalen i de kompletterande intervjuerna ger uttryck för, är att lärarna efter en distansundervisningsperiod kanske överbelastar eleverna med uppgifter och läxor för att 'ta igen' det man inte sett sig ha möjlighet att undervisa om under distansperioden.

3. Digitala lösningar

Distansundervisning är inget nytt fenomen och har i olika delar av världen genomförts sedan flera decennier, till en början exempelvis via radio och brev. Idag förknippar vi distansundervisning främst med olika digitala lösningar. Av enkäterna, inklusive föräldraenkäten, framgår att distansundervisningen organiserades via ett flertal olika digitala plattformar som Itslearning, Wilma, Teams, Zoom, Youtube. Därtill användes olika program.

Styrka: Den övergripande bilden var att lärarna snabbt klarade lägga om sitt arbete till olika digitala plattformar. En styrka var att i merparten av lärarna och föräldrarna sedan tidigare var vana med att använda Wilma eller Itslearning som kommunikationsplattform. En annan styrka var att de flesta skolor hade en beredskap att låna ut utrustning (vanligen surfplatta) till de elever som inte hade tillgång till det hemma. I de flesta familjer fanns även tillgång till Internet.

Svaghet: Av enkäterna, inklusive föräldraenkäten, framkommer dock även att den största svagheten med omläggningen till distansundervisning var att både elever och föräldrar måste bemästra många olika program och plattformar då lärarnas val av program och plattformar för undervisningen varierade. I familjer med barn i olika skolor kunde de digitala lösningarna variera ytterligare. Vidare uppstod i många hem problem med att flera personer (både barn och vuxna) samtidigt skulle vara online – arbeta på distans – vilket ställde krav på bandbredd och tillgång till utrustning.

Möjligheter: Den största möjligheten för framtiden handlar, enligt enkäterna och intervjusvaren, om att skolorna tagit ett stort steg framåt i digitaliseringen. Framöver ser framför allt lärare att de kan utveckla sin undervisning med olika digitala lösningar, inte enbart vid en eventuell ny period av distansundervisning. Lärarna uppgav att det nu finns möjligheter att effektivare utnyttja digitala lösningar så att de, framför allt ämneslärarna, kan ha en överblick över elevernas totala arbetssituation. Vidare finns möjligheter att fatta beslut om en större enhetlighet i valet av digitala lösningar gällande vilken/vilka plattformar som ska användas: för landskapet som helhet, i distrikten men också på den lokala skolan. Det finns även

möjlighet att organisera så att föräldrar med barn i olika skolor inte behöver hantera flera olika digitala plattformar för att kunna följa med i elevens studier.¹

Hot: Bristande samordning rörande vilka program och plattformar som används framstår som det största hotet för att en distansundervisning ska fungera optimalt. Bandbredden och den tekniska utrustningen måste också kunna säkerställas för att inte socioekonomiska aspekter ska skapa ojämlika förutsättningar för eleverna. Hemmens olika tekniska beredskap och utrustning bidrar till att eleverna riskerar få väldigt olika förutsättningar att delta i en undervisning som är beroende av digitala lösningar.

4. Lärarnas kompetenser

Att digitalisera undervisningen ställer stora krav på lärarnas digitala och pedagogiska/didaktiska kompetenser. I det följande analyseras detta baserat på framför allt lärar- och rektorsenkäterna och uppföljande intervjuer. Även föräldraenkäten har granskats i relation till detta tema.

Styrka: Nästan alla (96%) av de lärare som besvarat enkäten uppger att de bra eller rätt bra klarade övergången till distansundervisning. Lärarna använde sig både av tidigare erfarenheter, sociala medier och kollegor för att snabbt kunna lägga om sin undervisning. Vidare betonades betydelsen av tillgång på goda digitala redskap. En stor andel av lärarna (81%) tyckte att de redan vid införandet av distansundervisningen hade en mycket eller relativt god digital kompetens. Flera lärare (sammantaget 94%) svarade att deras digitala kompetens nu (ht 2020) är mycket eller relativt god.

Svaghet: I det sammantagna materialet framkommer att den största svagheten som kan relateras till lärarnas kompetens handlar om den varierande nivån. En del lärare framstår som mycket kompetenta att skapa en varierande och kommunikativt välfungerande distansundervisning, medan andra lärare inte klarade av att digitalisera sin undervisning utan, som tidigare nämnts, snarare organiserade självstudier. Kompetensen att exempelvis organisera undervisning och utforma uppgifter som främjar samarbete mellan eleverna framstår som en utmaning. Likaså att planera för konst- och färdighetsämnen eller olika laborativa inslag i undervisningen utgör en utmaning.

Möjligheter: Många av lärarna upplevde att de hade stöd av sina kollegor både när det gällde digitala verktyg och pedagogiska och didaktiska lösningar. Att säkerställa en minsta nivå på lärarnas digitala och pedagogiska och didaktiska kompetens i landskapet som helhet framstår som en möjlighet för mera likvärdiga förutsättningar inför en eventuell framtida distansundervisning.

Hot: Lärare och skolledare hävdar att lärarna idag har en mycket större kompetens för att kunna hantera en ny distansundervisningsperiod. Att nivån på lärarnas kompetenser alltså skiljer sig mycket åt kan dock ses som ett hot mot en kvalitativt god undervisning. Andra hot utgörs av att distansundervisning i för hög utsträckning utformas som självstudier och att de kunskaper som konst- och färdighetsämnena ska bidra med blir bortprioriterade eller att ämnena omvandlas till läsämnen.

5. Lärarnas arbetssituation

Distansundervisningen ställde helt nya krav och förväntningar på lärarna. Analysen i detta avsnitt baseras på enkäterna till lärarna, föräldrarna och rektorerna.

---

¹ Av föräldraenkäten framkom att enstaka föräldrar som bor i annan kommun än den barnet går i och som har delad vårdnad inte hade tillgång till t.ex. Wilma.

Styrka: Av framför allt rektorsenkäten men också föräldraenkäten kan utläsas att lärarna tog sitt förändrade undervisningsuppdrag på stort allvar och snabbt försökte hitta så välfungerade lösningar som möjligt. Lärarnas beredvillighet att försöka lösa den uppkomna situationen var en avgörande faktor för att distansundervisningen, av de flesta föräldrarna, uppfattades ha fungerat bra eller rätt bra. En styrka som framgår av lärarenkäten var att många av lärarna (88%) upplevde ett starkt stöd från kollegorna speciellt gällande olika digitala redskap.

Svaghet: Arbetsbelastningen blev stor för många av lärarna. Förutom att omställningen skedde med i princip ingen tid alls för planering av omläggningen, blev arbetsbelastningen speciellt stor för de lärare som både undervisade på distans och höll närundervisning. Av lärarenkäten framgår att lärarna ställde upp långt utöver vad deras tjänst egentligen omfattar. Bland annat när det gällde kontakten till hemmen behövde lärarna finns till hands även efter skoltid. En del elever och deras vårdnadshavare behövde till exempel kontaktas på kvällstid. Vidare framgår att arbetsbelastningen var stor för ämneslärare från större skolor som kunde ha upp till 200 elever att följa upp och hålla kontakt med.

Möjligheter: Om en eventuell framtida distansundervisning införs återigen behöver lärarnas arbetsdag organiseras för att undvika en situation där det är oklart när arbetet börjar och slutar. En möjlig lösning är att distansundervisningen fullt ut följer schemat. Vidare kan det finnas behov av att icke undervisande personal kan ansvara för att hålla kontakt med elever som av olika anledningar inte deltar i den reguljära undervisningen eller som behöver extra stöd utöver det som ges under lektionstid. I de fall enstaka elever i en klass ska erbjudas närundervisning bör skolan organisera lärarnas arbete så att ingen samtidigt behöver vara ansvarig för elever på distans och i klassen. Lärarnas arbetsbelastning skulle även kunna underlättas om det på sikt finns välutvecklade uppgifter och strukturer för distansundervisning att tillgå vid en eventuell omläggning.

Hot: Det främsta hotet en förnyad distansundervisningsperiod skulle kunna innebära för lärarnas arbetssituation utgörs av att inte tillräcklig beredskap utvecklas. Inkluderande i detta bör även nyanställda lärares beredskap beaktas.

6. Ledningens, kommunens och Landskapsregeringens beredskap

I de olika enkäterna, inklusive föräldraenkäten, och kompletterande intervjuer efterfrågades även hur den övergripande skolledningen hanterade omläggningen till distansundervisning. Under detta tema analyseras främst lärar- och elevvårdsenkäten, samt till viss del resultatet från föräldraenkäten.

Styrka: Tilltron till att skolledningen skulle klara en omställning idag är hög och det skapar en tillförsikt också inför framtida utmaningar av det slag som undantaget under våren 2020 innebar.

Svaghet: Inledningsvis under distansundervisningsperioden kom informationen med kort framförhållning. Vidare upplevdes informationen och direktiven som oklara och ändrades med kort varsel. Rektorerna uppger att de hade svårigheter att följa upp undervisningen för att kunna säkerställa att eleverna fick den undervisning läroplanen föreskrev. Vidare framförde rektorer att de såg det som problematiskt att det lämnades över till den enskilde läraren att fatta beslut om vilka digitala plattformar som skulle användas. Exempelvis har det både i rektorsenkäten och föräldraenkäten lyfts att Youtube kanske inte är en lämplig plattform att använda då eleverna kan lockas att surfa vidare på ett för lärarna okontrollerbart sätt.

Möjligheter: De främsta möjligheterna för att på bästa möjliga sätt klara av en motsvarande situation igen ligger i utvecklandet av tydliga direktiv, gemensamma strategier, tekniska lösningar och nödvändiga kompetensutvecklingsinsatser. En sådan beredskap bör, enligt enkäterna, utvecklas på alla nivåer från

Landskapsregeringen till de enskilda skolorna. En övervägande andel av lärarna (92%) uppger att skolläring idag skulle klara av att hantera en eventuell omställning till distansundervisning bra eller mycket bra. Även rektorerna och elevvårdspersonalen anger i enkäterna och de kompletterande intervjuer att de har en mycket större beredskap idag. Av lärarenkäten och enkäten till elevvårdspersonalen, liksom i de kompletterande intervjuerna, finns en förhoppning om att de yngsta eleverna ska undantas från kravet på distansundervisning.

Hot: Det främsta hotet handlar, ur ett ledningsperspektiv, om elevernas välbefinnande, deras lärande och likvärdiga möjligheter att få tillgång till den utbildning läroplanen föreskriver. Detta avser även likvärdighet i tillgång till digitala lösningar och tekniska lösningar i hemmen men också på skolorna.

Sammanfattning och avslutande kommentarer

Den sammantagna utvärderingen visar att distansundervisningsperioden våren 2020 till största delen fungerade bra. Detta understöds även av hur vårdnadshavarna bedömde hur väl lärarna och skolan hade klarat den uppkomna situationen.

De främsta utmaningarna att beakta inför en eventuell likartad situation handlar om hur det går att planera för att elevernas undervisningssituation blir kvalitativt god, hur bristande social isolering och utsatthet kan byggas bort samt hur elevens totala arbetsdagar organiseras. Resultatet visar att exempelvis frågan om hur elevernas kunskaper ska bedömas i liknande situationer behöver regleras på landskapsnivå. Vidare behövs utarbetade strategier på olika nivåer (landskapet, distrikten, skolan) för att minska de problem som i utvärderingen kopplas samman med det som framstår som bristande likvärdighet, både mellan skolorna och inom en enskild skola. En strategi behöver utvecklas för ökad likvärdighet gällande digitala lösningar, lärarnas kompetenser för distansundervisning, undervisningens organisering samt för hur ett förebyggande stöd till speciellt utsatta elever kan utformas. Även hemmens eventuella behov av hjälp med tekniska lösningar behöver beaktas i en framtida strategi. Utbildningschefen på Kumlinge, Kent Eriksson, har i sin magisteravhandling utvecklat en modell för organisering av distansundervisning och i relation till denna betonar han rektors betydelse för att distansundervisning ska fungera optimalt (Eriksson, 2020, s. 60).

I skolledarens uppdrag ingår ansvar för elevernas lärande genom att organisera och skapa strukturer som möjliggör god undervisning och gott arbetsklimat. I uppdraget ingår alltså att skapa förutsättningar för den undervisande personalen att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

En annan aspekt att beakta inför en liknande situation berör lärarnas arbetsbelastning. Att lägga om undervisningen till distans kräver pedagogisk/didaktisk kunskap men också system och strukturer för genomförandet – detta varierade som nämnts mellan och inom skolorna, men framför räckte lärarnas arbetstid inte till. Likaså att en del lärare (uppskattningsvis ca 30%) var tvungna att hålla så kallad hybridundervisning, det vill säga undervisa både på distans och i klass samtidigt. Sammantaget kan konstateras att arbetsbelastningen särskilt på lärarna blev mycket hög under distansperioden. Även Eriksson (a.a.) konstaterar att lärarna behöver mera arbetstid för att undervisa på distans.

Distansundervisningsperioden medförde inte enbart problem och utmaningar utan har också vissa positiva konsekvenser. Den största vinsten som kan kopplas till distansundervisningen är att det finns belägg för att den åländska skolan tagit ett stort steg framåt gällande att bättre kunna utnyttja digitala redskap, också inom den reguljära undervisningen, eller som en rektor i de kompletterande intervjuerna uttryckte sig "så att jag har sagt, att den tekniska utvecklingen som vi hade på dom här 37 timmarna [från det att skolorna fick besked om att de måste övergå till distansundervisning till att de gjorde det] skulle vi inte ha klarat av på fem år".

Utblickar – likartade studier

I den rapport som gällde föräldraenkäten (bilaga 4) hänvisade vi till en liknande enkätstudie, riktad till finlandssvenska föräldrar, som genomfördes av Förbundet Hem och Skola (2020). Vi fann att de finlandssvenska och åländska resultaten i huvudsak var samstämmiga. Även det Nationella centret för utbildningsutvärdering i Finland (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2020) har utvärderat hur de exceptionella förhållandena för undervisning påverkade jämställdhet och likvärdighet. Resultatet av den enkät som det Nationella centret för utbildningsutvärdering skickade ut till 50 lågstadieskolor och 50

högstadieskolor² (även finlandssvenska skolor ingick i urvalet) jämfördes mot bakgrunden av resultat från tidigare utvärderingar. De fann att den största utmaningen i förhållande till jämställdhet och likvärdighet gällde variationen i det stöd föräldrarna kunde ge sina barn i förhållande till de varierande tekniska lösningar som lärarna använde för distansundervisning. Även i denna studie påtalas variationen i hemmens tekniska utrustning och tillgång till internet som en faktor som skapade – eller ökade – skillnaderna i förutsättningar för olika elevgrupper. Pedagogiskt beskrivs övergången till distansundervisning främst som en övergång till självstudier, vilket bland annat resulterade i att stödet för elevernas lärande bedömdes som otillräckligt. Grundskolans lärare efterlyste resurslärare som skulle kunna bidra till att lösa problem som t.ex. stöd för vissa elever men också elevgrupper i de situationer där mindre elevgrupper kan utgöra en lösning. Ett problem som accentuerades var de bristande resurser för elevvården. Behovet av att utveckla elevernas förmåga till självreglering betonas också i den finska utvärderingen, liksom behovet av fortsatt uppföljning av långsiktiga konsekvenser för elevernas kunskande.

I samband med SARS-utbrottet (2003) genomfördes i bland annat i Hong Kong en övergång till distansundervisning i större omfattning. Bergdahl och Nuori (2020) refererar till utvärderingar som genomförts i relation till de erfarenheter lärare då gjorde. Av dess utvärderingar lyfts fyra aspekter som viktiga för framgångsrik distansundervisning: ”1) tillgång till digitala teknologier, 2) tillgång till IT-teknisk support på plats, 3), kunskap om undervisningsstrategier för att maximera elevernas deltagande, och 4) att elever/studenterna introduceras till distansundervisning innan de lämnar skolan för att arbeta hemma (Fox 2003, 2007 i Bergdahl & Nouri, 2020 s. 2). Utöver översikten genomförde de en snabb en enkätstudie med lärare i Sverige via Facebook i samband med övergången till distansundervisning våren 2020. Enkäten besvarades av 152 lärare. Av den framgår ytterligare en aspekt som aktualiserats: att det behövs en strategi för skolorna vid övergången till distansundervisning. Med beaktande av de åländska utvärderingarna som presenteras i föreliggande rapport kan vi konstatera att det idag finns tillgång till digitala lösningar och frågor om teknisk support har inte lyfts som problematiskt. Men också för åländska lärare kan frågan om relevanta kunskaper om undervisningsstrategier som maximerar elevernas deltagande nästan 20 år senare ses som ett viktigt utvecklingsområde.

Elevers närvaro och deltagande har också i den här presenterade utvärderingen framförts som en utmaning i realiseringen av distansundervisning. Denna fråga har också fokuserats i en rapport från Center för skolutveckling (2020) i Göteborgs stad. Rapportens titel: *Att skapa närvaro på distans*, betonar just frågor om elevernas närvaro och deltagande. Speciell vikt läggs på erfarenheter som kan ligga till grund för fortsatt skolutveckling. I rapporten konstateras att trots att distansundervisningen medförde ”utmaningar har nya arbetssätt och erfarenheter satt avtryck” (s. 31). För att lyckas med distansundervisning krävs att lärarna är förtrodda med de digitala redskap som används. Rapporten konstaterar att ”hög digital kompetens i lärarkåren möjliggör ledarskap och god undervisning även i en digital lärmiljö, vilket skapar närvaro även på distans” (s. 32). För att lyckas med distansundervisningen krävs även att olika sociala och pedagogiskt/didaktiska frågor diskuteras i kollegiet. Vikten av kollegial samverkan blev således tydlig under den åländska distansundervisningsperioden – något som också bör vara föremål för fortsatt skolutveckling.

De elever som intervjuats i rapporten Center för skolutveckling (2020) beskriver också att den digitala undervisningsformen leder till individualisering och att det tar längre tid för dem att göra uppgifterna då de inte kan ta hjälp av klasskamrater på samma sätt som i skolan. Eleverna konstaterade dock att exempelvis att gruppdiskussioner online är vanligare jämfört med vanlig närundervisning.

---

² Även gymnasiet, yrkesutbildning och högskolor ingick i utvärderingen, men dessa har inte beaktats här.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det som lyfts som problem och utmaningar i rapporten väl stämmer överens med det som framkommit i den åländska utvärderingen. Men avslutningsvis konstateras i rapporten att ” Nu finns ett gyllene tillfälle att skapa beprövad erfarenhet kring digitalisering och distansundervisning” (Center för skolutveckling, 2020, s. 33).

Utgående från kommentarer i föräldraenkäten och de erfarenheter vi inom Living har, vill vi även uppmuntra till en skolutveckling där lärarna utvecklar uppgifter som är samarbetsinriktade och som också kan realiseras i distansundervisningsformer. Med en ökad grad av samarbetsinriktade uppgifter skulle eventuellt även elevernas utsatta sociala situation till en del förebyggas. Skolverket (2008) lyfter också i sin utredning om digitala plattformar att dessa kan användas så att distansundervisningen inte längre behöver organiseras som ett ensamarbete. Med hänvisning till de resultat det Nationella centret för utbildningsutvärdering i Finland betonar handlar dessa frågor om förutsättningar för likvärdighet och jämställdhet för alla elever avseende skolans undervisning.

Sammantaget kan utifrån de här avrapporterade fyra utvärderingarna att inför en kommande liknande situation bör myndigheter, skolläring och lärare

- utarbeta strategier och beredningsplaner för snabb övergång till distansundervisning
- så långt möjligt utgå från reguljärt schema och organisera för synkron undervisning
- utveckla uppgifter som lämpar sig för distansundervisning, innefattande samarbetsinriktade uppgifter och uppgifter som endast i ringa utsträckning förutsätter föräldrastöd
- organisera för uppsökande specialpedagogiska- och/eller elevvårdsinsatser
- organisera för att lärare inte behöver arbeta med hybridformer och ett system för att säkerställa lärarnas arbetsvillkor (exempelvis i form av resurslärare)
- säkerställa hemmens tekniska förutsättningar

Referenser

- Bergdahl, N. & Nouri, J. (2020). *Covid-19 och omställning till distansundervisning i svensk skola. Återföringsrapport 2020-03-26*. Stockholms universitet.
- Center för skolutveckling (2020). *Att skapa närvaro på distans. Erfarenheter och framgångsfaktorer från distansundervisning på gymnasiet, gymnasiesärskolans nationella program och Studium i Göteborg vt 2020*. Göteborgs stad.
- Eriksson, K (2020). *Distansundervisningens organisatoriska förutsättningar. En kvalitativ designbaserad fallstudie i en svensk rural skolmiljö*. [Magisteravhandling i pedagogik, Åbo Akademi]. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/177479/eriksson_kent.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Förbundet Hem och Skola (2020). *Hur har föräldrar upplevt distansundervisningen under undantagsläget?* Förbundets Hem och Skola. <https://www.hemochskola.fi/2020/04/24/resultat-i-enkaten-distansundervisning-i-coronati-der/> (hämtad 8 juni 2020).
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2020). *Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen*. Tiivistelmä 18:2020. <https://karvi.fi/>
- Skolverket (2008). *Distansundervisning för elever i grundskola och gymnasieskola*. Skolverket.

Bilaga 1 Lärarenkät

Utvärdering av lärares uppfattning om distansundervisningen under Coronapandemin vt 2020

Inger Eriksson & Viveca Lindberg

Mariehamn: Living V&I Ab

Hösten 2020

Inledning

Ålands landskapsregering har gett Living V&I AB i uppdrag att via en enkät undersöka lärarnas erfarenheter att arbeta på distans med anledning av coronapandemin våren 2020.

Enkäten, som genomfördes under perioden den 16 september till den 26 oktober 2020, omfattade 11 frågor med fasta svarsalternativ och fem öppna frågor. I den första frågan har vi efterfrågat huruvida lärarna har undervisat på distans eller inte. De som har svarat att de inte har haft någon undervisning har då endast besvarat bakgrundsfrågorna 17-19.

Enkäten riktades till alla lärare som arbetat under vårterminen 2020 i grundskolans årskurs 1-9. Det totala antalet lärare anställda under våren och som kunde nås under höstterminen var enligt uppgifter från skolledarna 355 personer. Sammantaget har det inkommit 180 svar vilket med denna beräkningsgrund ger en svarsprocent om 51%. Svarsfrekvensen är förhållandevis låg och resultatet ger endast en indikation.

Vi har valt att i resultatredovisningen dela in skolorna i fyra distrikt: Skärgården,³ NÅHD, SÅHD och Mariehamn. Svartsfrekvensen *mellan* dessa distrikt varierar mellan 48-56 procent (Tabell 1).

Tabell 1. Svartsfrekvens per distrikt⁴

Distrikt	Antal lärare	Antal inkomna svar	Svartsfrekvens i %
Skärgården	21	10	48%
NÅHD	113	57	50%
SÅHD	106	59	56%
M:hamn	115	60	52%
Totalt	355	180	51%

Av de som svarat har 46% tjänst som klasslärare, 36% som ämneslärare, 10% som speciallärare och 8% har tjänst som timlärare. Två av de som besvarat lärarenkäten är rektor/föreståndare med undervisning i sin tjänst. 11 (6%) av de som svarat uppger att de saknar lärarutbildning.

---

³ Skärgårdsskolorna utgör inte ett distrikt på motsvarande sätt som NÅHD och SÅHD distrikten men hanteras i denna undersökning ändå som ett sådant för att få ett sammanhållet resultat av de små skärgårdsskolorna.

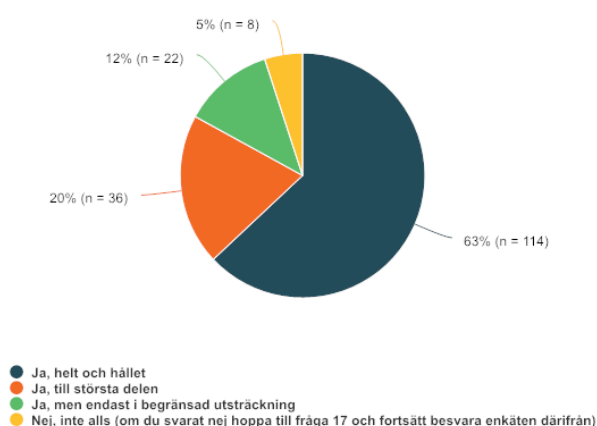
⁴ Ingen lärare från Lumparland och Träningsundervisningen har besvarat denna enkät.

Del I Frågor med fasta svarsalternativ

I det följande presenteras resultatet för frågorna 1-11. Med hänvisning till att flera skolor är mycket små och materialet därmed är för litet för statistiskt säkra skolvisa analyser, är det inte relevant att göra några ingående jämförelser mellan skolorna, i stället presenteras resultatet för hela Åland och distriktvis.

Fråga 1. Bedrev du distansundervisning under undantagstillståndet?

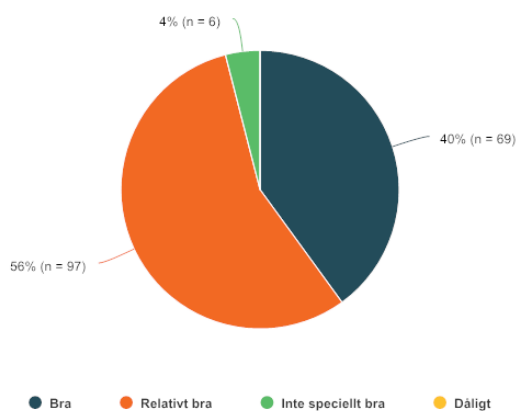
De allra flesta, 114 av 180 lärare (63%) har svarat att de hade all undervisning på distans. 36 lärare (20%) har svarat att de i huvudsak undervisat på distans och 22 (12%) har svarat att de endast i begränsad utsträckning har undervisat på distans. Endast 8 (5%) har svarat att de inte undervisat på distans under vårterminen. Detta innebär att för fråga 2 – 11 är det således 172 lärare som har kunnat svara. För frågorna 12-17 har återigen alla 180 ombetts besvara frågorna.

Figur 1. Har du undervisat på distans?

Fråga 2: Hur klarade du i det stora hela övergången till distansundervisning?

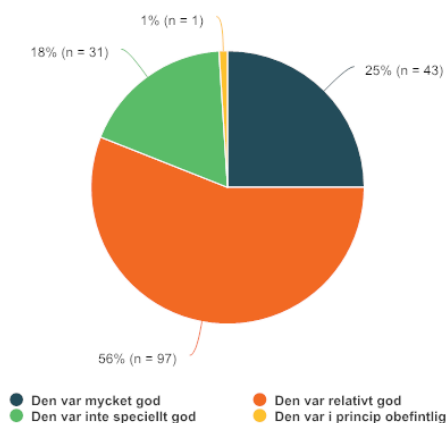
Nästan alla lärare, det vill säga 167 av 172 uppger att de klarade övergången till distansundervisningen bra (40%) eller relativt bra (56%). Sex lärare (nästan 4%) uppger att de inte speciellt bra klarade omställningen. Ingen har svarat att omställningen gick dåligt.

Figur 2. Hur klarade du övergången till distansundervisning?

Fråga 3: Hur bedömer du din kompetens rörande digitala redskap när distansundervisningen infördes?

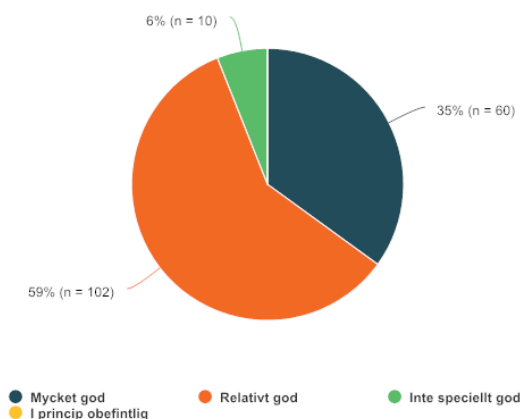
På frågan om hur läraren bedömer sin digitala kompetens när distansundervisningen infördes har de flesta (140 av 172) svarat att kompetensen var god eller mycket god. Att kompetensen var mycket god har 43 lärare (25%) svarat och att den var relativt god har 97 (56%) svarat. Att kompetensen inte var speciellt god har 31 (18%) svarat medan en lärare har svarat att den var i princip obefintlig.

Figur 3. Hur var den digitala kompetensen före distansundervisningsperioden?

Fråga 4: Hur bedömer du din kompetens rörande digitala redskap idag?

Vi ställde även en fråga om hur lärarna idag, ett knappt halvt år efter undantagsperioden, bedömer sin digitala kompetens. Andelen lärare som har svarat att de bedömer den digitala kompetensen som mycket god eller relativt god har ökat påtagligt och utgör 162 av 172. Idag uppger 60 lärare (35%) att den digitala kompetensen är mycket god och 102 (59%) har svarat att kompetensen är relativt god. På motsvarande sätt har de som svarat att kompetensen inte var speciellt god minskat till endast 10 lärare (6%). Ingen valde svarade att kompetensen är obefintlig.

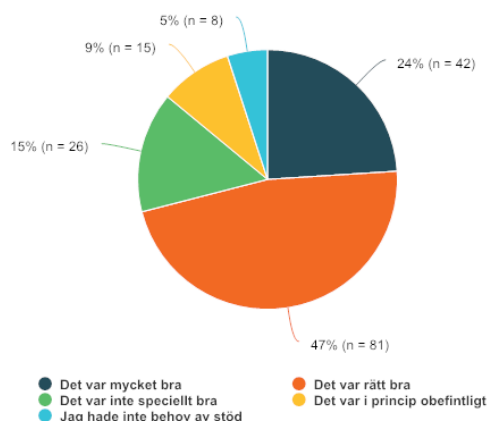

Figur 4. Hur är den digitala kompetensen idag?

Fråga 5: Hur upplevde du inledningsvis stödet från skolans ledning för att genomföra undervisningen på distans?

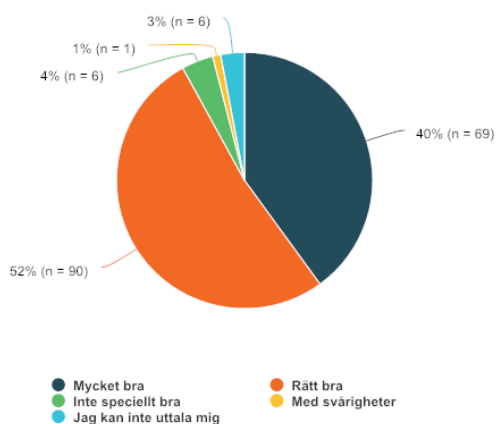
Nästan tre fjärdedelar (123 lärare av 172) uppger att stödet från skolledningen varit mycket bra (24%) eller rätt bra (47%). Att stödet från ledningen inte var speciellt bra har 26 lärare (15%) svarat och att stödet i princip var obefintligt har 15 lärare (9%) svarat. För denna fråga var det möjligt att välja ett svarsalternativ som anger att det inte fanns ett behov av stöd. Detta svarsalternativ har valts av 8 lärare (5%).

Figur 5. Hur var stödet från ledningen?

Fråga 6: Hur bedömer du att skolans ledning idag klarar av en eventuell omställning till distansundervisning?

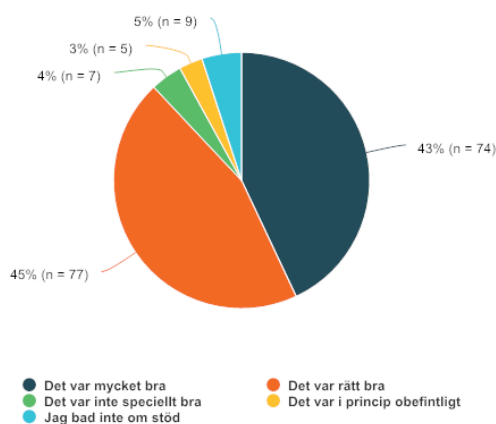
För denna fråga svarar 92% av alla de 172 lärare som ombetts svara på frågan om hur skolledningen idag skulle klara av en eventuell omställning till distansundervisning. 69 lärare (40%) har svarat att ledningen skulle klara av detta mycket bra och 90 (52%) har svarat att ledningen skulle klara av detta rätt bra. Sju lärare svarar att ledningen inte skulle klara av en sådan omställning speciellt bra (6 lärare eller 4%) eller dåligt (1 lärare eller 1%). Sex lärare (3%) uppger att de inte kan uttala sig.

Figur 6. Hur klarar ledningen idag en eventuell omställning?

Fråga 7: Hur upplevde du stödet från dina kollegor, t.ex. i form av tips och råd gällande digitala redskap?

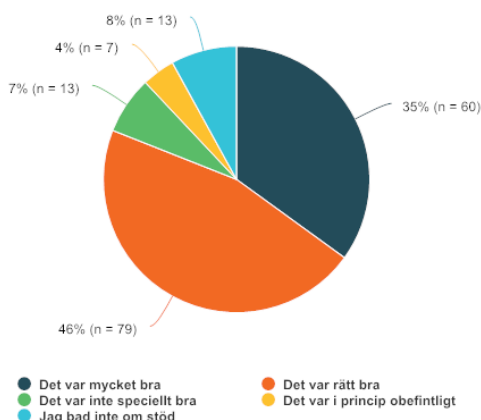
Också på denna fråga, gällande stödet från kollegor rörande exempelvis digitala redskap, är andelen lärare som valt något av de två positiva svarsalternativen stor. 74 lärare (43%) har svarat att de upplevde att stödet från kollegor var mycket bra och 77 (45%) att det var rätt bra. Att stödet inte var speciellt bra svarade sju lärare (4%) och att det i princip var obefintligt svarade fem lärare (3%). Slutligen svarade nio lärare (5%) att de inte bad om stöd från kollegorna rörande digitala redskap.

Figur 7. Hur var det kollegiala stödet gällande digitala lösningar?

Fråga 8: Hur upplevde du stödet från dina kollegor, t.ex. i form av tips och råd gällande pedagogiska och didaktiska lösningar?

Stödet från kollegor i form av råd och tips gällande pedagogiska och didaktiska lösningar uppges ha varit mycket bra (60 lärare eller 35%) eller rätt bra (79 lärare eller 46%). Sammantaget har 139 av 172 lärare valt något av de två positiva svaren. Att stödet inte var speciellt bra svarade 13 lärare (7%) och att det i princip var obefintligt svarade sju lärare (4%). Slutligen svarade 13 lärare (8%) att de inte bad om stöd från kollegorna rörande pedagogiska och didaktiska lösningar.

Figur 8. Hur var det kollegiala stödet gällande pedagogiska och didaktiska lösningar?

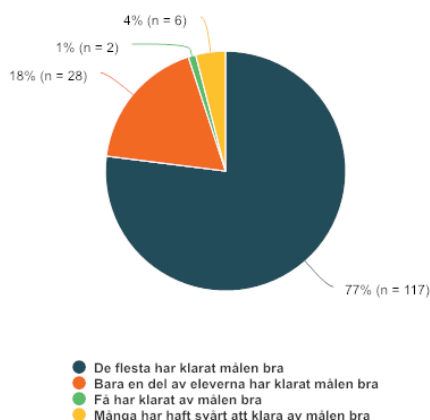
Fråga 9: Vilka faktorer bidrog till de aspekter av din undervisning som du tycker att fungerade speciellt bra?

För denna fråga kunde flera av de sju fasta svarsalternativ markeras men minst ett måste väljas. Vidare fanns det en möjlighet att ge egna exempel (svarsalternativ 8). Svarsalternativet *tidigare erfarenheter* valdes av 95 lärare (55%). *Kollegial samplanering* valdes av 72 lärare (42%). *Välfungerande digitala redskap*, valdes av 123 lärare (72%) och var det svarsalternativ som valdes av flest lärare. *Att samarbetet med föräldrarna var gott* markerades av 67 lärare (39%). 48 lärare (28%) har markerat att *eleverna hade god beredskap* att arbeta på distans. Att *innehållet var lätt att planera om* valdes av 37 lärare (22%). Svarsalternativet *att hitta på nätet* valdes av 56 lärare (33%). Ytterligare valde 25 lärare att skriva egna förklaringar till vad som bidrog till att undervisningen fungerade bra:

Egen uppfinningsrikedom, intresse, envishet, ha bra struktur och vara flexibel
Daglig kontakt med eleverna
Ämneskollegor på Åland, bra kollega
Att lägga ner mycket tid
Valde enkla och bekanta redskap
Bra handledning av skolans IT-handledare
Eleverna ville göra sitt jobb
Inte så stor elevgrupp
Stöd från ledningen
Närundervisning för dem som behövde det

Fråga 10: Hur bedömer du att dina elever nått målen i läsåmnena under våren (om det är relevant för dig)?

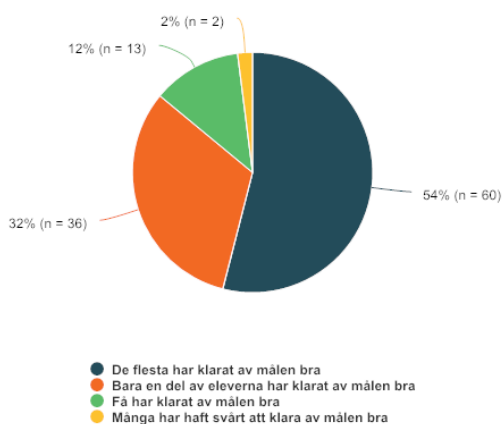
Denna fråga var valbar och skulle besvaras av de lärare som hade undervisat i något eller några läsåmnen. 153 av de 172 lärare som i fråga 1 svarat att de bedrev undervisning på distans har besvarat denna fråga. Av dessa uppger 117 lärare (77%) att de *flesta elever har klarat målen i läsåmnena bra*. Att endast *en del av eleverna har klarat målen bra* har 28 lärare (18%) svarat. Två lärare (1%) har svarat att *få elever har klarat målen bra* och sex (4%) har svarat att *många haft svårt att klara av målen bra*.

Figur 10. Hur väl klarade eleverna att nå målen i läsåmnena?

Fråga 11: Hur bedömer du att eleverna har klarat av målen i de praktiska ämnena under våren (om det är relevant för dig)?

Frågan där lärarna ombads bedöma hur eleverna har klarat målen i de praktiska ämnena har besvarats av 111 lärare (av 172 möjliga). Av dessa uppger 60 lärare (54 %) att de *flesta elever har klarat målen i de praktiska ämnena bra*. Att endast *en del av eleverna har klarat målen bra* har 36 lärare (32%) svarat. 13 lärare (12%) har svarat att *få elever har klarat målen bra* och två (2%) har svarat att *många haft svårt att klara målen bra*.

Figur 11. Hur väl klarade eleverna att nå målen i praktiska ämnen?

Del II Öppna frågor

För att ge lärarna möjlighet att nyansera och kommentera de fasta frågorna kompletterades enkäten med fem öppna frågor. Frågorna var: *Vad var det mest utmanande för dig med att övergå till distansundervisning i våras? Vilka positiva erfarenheter från distansundervisningen har du tagit med dig i ditt dagliga arbete? Vilka var de största utmaningar med att upprätthålla en god kontakt med eleverna (och vårdnadshavarna)? Vad borde kommunen och/eller skolledningen ha gjort för att distansundervisningen skulle ha fungerat optimalt? Vad behöver kommunen och skolledningen främst tänka på om en liknande situation uppstår igen?* Kommentarererna har tematiserats och exemplifieras med hjälp av citat. Urvalet av citat har gjorts för att visa på en bredd av kommentarer. Rena stavfel har korrigerats.

Fråga 12: Vad var det mest utmanande för dig med att övergå till distansundervisning i våras?

De 156 kommentarerna som gavs för denna fråga är av mycket olika karaktär. Vi har kategoriserat kommentarerna i fyra teman: tidsrelaterade utmaningar, teknikrelaterade utmaningar, undervisningsrelaterade utmaningar och utmaningar relaterade till beredskap, ledning och kollegialitet.

Tidsrelaterade utmaningar

Drygt en tredjedel av alla kommentarer handlar om tid. Att omställningen innebar att lärarna behövde lägga ner långt mera tid än vad som ingick i deras tjänst framkom i många av kommentarerna. Nedan ges några citat för att exemplifiera vad lärarna i relation till tid beskrev som utmanande.

Att få tiden att räcka till och inte jobba för mycket.

Organiseringen av min tid till eleverna.

Arbetsbördan. Nya upplägg skulle skapas, ny teknik, nytt sätt att arbeta tex ge skriftlig feedback på arbeten (har man över 200 elever /vecka så blir det mycket kontorsarbete).

Tiden, det kändes som att jag jobbade dygnet runt.

Det krävde en oproportionellt och för stor arbetsinsats av mig för att få det att fungera. Jag jobbade mer än fulltid trots att jag bara borde ha jobbat 70 % enligt mitt arbetsavtal.

Att sitta hela dagen (8-16) och skriva instruktioner till elever och sedan svara på frågor, samtidigt som jag planerar nästa dag, letar fram digitalt material, gör vettiga uppgifter och ser till att eleverna kan göra det hemma.

EXTREMT mycket arbete då jag undervisar sammansatt åk 1-3 och alla elever valde att vara hemma. Många dagar jobbade jag från 07.00-22.00.

Tidsåtgången och stressen över att aldrig bli färdig med något och alltid vara tillgänglig.

Den otroliga tid det tog att ge feedback. Då begärde jag in gjorda uppgifter och kommenterade lösningarna.

En annan typ av kommentarer som kan relateras till tid kan kopplas samman med att omställningen skedde från en dag till en annan.

Den snabba omställningen eftersom det inte gavs så mycket förberedelse inför den. Lyckligtvis hade vi en läroplattform i bruk redan innan så omställningen blev inte alltför stor ändå.

Att det fanns bara en dag till förberedelse. Att klassen inte arbetet med någon typ av webbmöten.

Teknikrelaterade utmaningar

Cirka 10 procent av alla kommentarerna för denna fråga handlade om utmaningar relaterade till teknik. Det handlade bland annat om den egna kompetensen, elevernas vana eller bristande vana samt problem med utrustning och program.

Att komma igång med Its learning fullt ut och inte ha någon på plats som jag kunde fråga vid behov.

Att få ett fungerande system för undervisningstillfällen.

Att jag behövde lära mig att använda itslearning på ett dygn.

Att vi inte fått ordentlig skolning i Teams och att ledningen hade liten förståelse för att det var stor variation i situationen beroende på ämne.

Att eleverna inte hade någon tidigare erfarenhet av Teams som var verktyget som användes.

Att ge mig ut på svåra tekniska områden samtidigt som jag själv skulle handleda mina elever att göra detsamma. Mina elever hade inte ens lösenord till vår viktigaste kanal: Teams, så vi började från scratch, jag och eleverna.

Att ta in ett digitalt verktyg som vi inte tidigare använt i vår årskurs.

Omöjligt att lätt och smidigt använda Itslearning för parallella grupper när systemet är gjort för skolvisa elevuppgifter. Samordningsfördelar uteblev därför helt. Omständligt att få inloggnings/åtkomst när man inte är en del av det ordinarie systemet. 'Konstiga' elev- och föräldraadresser i mailen som dessutom ändrade flera gånger under perioden. Mail fick man söka i ordinarie inboxen och ofta i skräpet. Rediga tydliga adress/namnuppgifter skulle på ett enkelt sätt förenkla hanteringen av detta.

För många kanaler att förhålla sig till och kolla upp och stämma av: Wilma, mail föräldrar och elever (jfr ovan) itslearning, telefon, mess. I vissa fall skedde under distansperioden omorganisationer som gjorde att man för en enskild elev fick följande kontaktytor: mail och Wilma med vårdnadshavare, mail och Wilma med klasslärare, mail och Wilma med specialinsatt handledare för elev. Till slut blir det för mycket och för många och oklarheter kring vem, vad, hur.

Bandbredd

Nätverket orkade inte då vi var många hemma som jobbade online.

Vi hade inte en färdig lärplattform att ta i bruk med eleverna.

Uppkopplingen var stundtals dålig på arbetsplatsen men också i elevernas hem.

Det första var att många elever saknade teknisk utrustning hemma, och erfarenhet av att använda den.

Att hitta de kanaler som var mest lättarbetade i informationen hem.

En vettig kanal (plattform) mellan lärare och elever [behövs].

Undervisningsrelaterade utmaningar

Detta är också ett tema som utgör ca en tredjedel av kommentarerna. Under detta tema har vi samlat kommentarer som bland annat handlar om utmaningar i att genomföra undervisningen och ha kontakt med eleverna.

Organiseringen av närstudier via dator/ipad eftersom jag har delade grupper i de flesta ämnen.

Att hålla reda på samtliga elever och uppföljningen av deras uppgifter.

Att inte få se mina elever och kunna hjälpa på plats. Många elever tyckte det var ett stort steg att höra av sig via Teams trots att vi uppmanade så mycket vi kunde. Jag hörde av mig dagligen för att det då kanske skulle vara lättare att be om hjälp, dvs när de fick frågan istället för att själva behöva ta steget.

Att bli van att ha kontakt med eleverna bara via dator/telefon. Och att förklara saker utan att vara i samma utrymme med eleverna.

Att helt tänka om upplägget av undervisningen. Att hitta alternativa uppgifter för det vi annars skulle ha gjort om vi varit på plats i klassrummet.

Bedömning, jag hade 200 vitsord att bedöma samt inlämningsuppgifter efter varje timme.

Att veta att eleverna förmodligen inte t.ex. läser in lärostoff lika bra, som de skulle ha gjort om de varit i skolan var stressande.

Under detta tema har vi även placerat utmaningar kopplat till undervisningen i de praktiska ämnena inklusive exempelvis kemi och fysiklaborationer.

Att hitta praktiska uppgifter som alla kan göra hemma.

Att undervisa idrott på distans är väldigt svårt, om inte omöjligt, därför gjorde jag så gott jag kunde men jag kände inte att det var något jag kunde bedöma och sätta betyg på sen i efterhand.

Textilslöjden var utmanande. En kan inte förvänta sig att familjer har symaskin eller annan utrustning.

Att bedöma praktiska arbeten på distans krävde mycket individuellt undervisning.

En annan sak var att få till bra innehåll i fysik och kemi, dvs även experiment som eleverna kunde göra hemma.

Svårt att göra ett laborativt ämne på distans... blev mest teori. Få som har lämpliga kemikalier hemma.

En hel del av kommentarerna handlar också om specialläraruppdraget, elever i behov av stöd och relaterat till detta en undervisning som skulle genomföras både på distans och i skolan.

Det mest utmanande var att få kontakt med de elever som hade svårt att hålla en struktur, tider och lämna in uppgifter utan stöd hemifrån (mina elever är i ålder från 12-15 år).

Att få de elever som jag som speciallärare annars jobbar med att klara av sitt skolarbete under skolstängningen.

Hur jag som speciallärare skulle tänka och nå till eleverna som är i verkligt behov av närundervisning.

Elever med olika svårigheter, som inte klarade av förändring, saknaden av de självklara rutinerna. Och de som saknade hjälp hemma.

Att göra instruktionerna tillräckligt tydliga för de elever som arbetade hemma. (Jag jobbar i specialklass). Sedan var det en utmaning att ha elever både närvarande i skolan samt hemma med distansundervisning. Men jag fick hjälp av assistent att kunna göra det.

Att eleverna ska hinna med stödundervisningen jag bedriver.

Att både bedriva distansundervisning och undervisning på plats av de elever som var i skolan.

Utmaningar kopplade till beredskap, ledning och kollegialitet

Ett annat tema som kan urskiljas bland kommentarerna kan relateras till skolan, ledningen och kollegor. I denna kategori förs även positiva kommentarer fram.

Att det skulle ställas om från en dag till en annan. Vi hade behövt några dagar. Det var även mycket frustrerande att vi inte fick vara i skolan och hjälpas åt. Det tog så mycket tid, jag jobbade superlånga dagar. Kämpade för att få någon sorts undervisning och sedan hörde jag vår rektor prata om att det inte var undervisning vi givit eleverna. Inte ett ord om vad som förväntades av oss, vi var helt för oss själva.

Arbetstid och arbetsbörda. Man blev lämnad i stort sett ensam med att planera och genomföra arbetet.

Ingen pedagogisk styrning från rektor, vi blev lämnade att var och en själv hitta en lösning hur distansundervisningen skulle bedrivas och genomföras och med vilka redskap och i hurdant upplägg, och det utan någon som helst tidigare kunskap eller erfarenhet.

Denna form av undervisning får inte påtvingas oss lärare och elever i de lägre klasserna och är så långt ifrån man kan komma den i klassrummet viktiga närvaron, feedback och återkoppling, pepp och stöd, gemensam laboration mm. Undervisning ska ges av mig som pedagog öga mot öga till mina elever (inte krängas på föräldrar). Individualiseringen fick ta ett stort steg åt sidan, den som jag i klassrummet ger med fingertoppskänsla, ofta i stunden den behövs. Nu gällde lika undervisning för alla och en känsla hos mig var i snabb takt ösa på med nytt stoff utan möjlighet till den viktiga återkopplingen och uppföljningen med varje elev. Att få till en ändamålsenlig och fungerande lektion över nätet med en grupp 7-åringar finns inte på kartan, då vi redan i klassrummet dagligen tränar på att få taltur, orka fokusera på rätt, kunna sitta still osv.

Att få ut infon till föräldrar vad som gällde. Det tog ett tag för oss att hitta så gemensamma vägar som möjligt så det var splittrat i uppstarten. Olika tillvägagångssätt.

Vi fick ingen tid att förbereda vare oss själva som lärare eller eleverna. Minst en par dagars framförhållning hade behövts! En kommun (eller åtminstone en skola) behöver lägga upp en gemensam linje. Som det blev nu gjorde alla olika och en del lärare gjorde alldeles för mastigt jobb åt eleverna.

Att vår skola var dåligt förberedd på en digital omställning. Eleverna hade ingen självklar kanal att använda, och det kom ganska få och otydliga instruktioner. Det gjorde att lärarna gjorde på många olika sätt, och det försvårade arbetet för eleverna. Att hela min familj bedrev skola och arbete hemifrån gjorde därtill att tiden inte räckte till. Arbetsbördan blev väldigt stor, med att hålla lektioner och elevkontakt via Zoom, att hinna skapa digitala uppgifter med tydliga instruktioner, att hinna rätta undan och ge feedback som skulle hålla eleverna fortsatt motiverade och att samtidigt sköta elevvårdsbiten på distans.

Den korta omställningstiden och att jag inte fick vara på skolan och arbeta och därmed få tips och hjälp av mina kollegor.

Egentligen inget, eleverna var in i vårt onlineverktyg (0365) och vi hade sedan tidigare all lektionsplanering online och tillgänglig för eleverna. Det enda vi gjorde var att starta upp videoverktyget och streama våra lektioner.

Det var ganska enkelt eftersom vi gjorde direkt en plan hur vi genomför undervisningen delvis digitalt och delvis som närundervisning tillsammans med kollegor.

Att få med alla elever på banan. Lite tekniskt strul, men överlag fungerade det mycket bra. Den svåraste biten var avsaknaden av kollegor att bolla med.

Fråga 13: Vilka positiva erfarenheter från distansundervisningen har du tagit med dig i ditt dagliga arbete?

För framtida planering är det av relevans att inte bara veta vad som är utmanande vid distansundervisning utan det är också viktigt att veta vilka positiva erfarenheter som kan komma till nytta framöver. På denna fråga har 148 lärare skrivit fritt formulerade kommentarer. Fyra teman kan urskiljas: IT-relaterade erfarenheter; undervisningsrelaterade erfarenheter; personligt relaterade erfarenheter (inkl. erfarenheter av skolan, ledningen, kollegor); erfarenheter relaterat till kontakten med föräldrar. Några har även angett att de inte tagit med sig några positiva erfarenheter.

IT-relaterade erfarenheter

Ungefär hälften av alla kommentarer kan relateras till IT och digitalisering. Många handlar om hur lärarna känner sig säkrare, kunnigare och inspirerade att fortsätta använda digitala program, lärplattformar och webben.

Använder Itslearning dagligen.

Förmågan att använda Zoom och andra digitala kanaler.

Mer digital kunskap, tätare samarbete med föräldrarna på ett annat sätt, en större förståelse och förberedelse för om det blir aktuellt igen.

Att det finns många fördelar med att skriva prov digitalt. Jag slipper tolka handstilar, eleverna orkar skriva mer m.m.

Ökad användning av digitala hjälpmedel vid möten.

Jag känner till olika sidor på internet där man kan göra övningar hemma.

Jag har utmanat mig och fått mer kunskap om hur man kan arbeta med digitala verktyg i undervisningen.

Jag har utvecklat min digitala kompetens väldigt mycket, och den biten tyckte jag var rolig och spännande.

Nu har jag min planering tillgänglig via Wilma och Itslearning och bygger på så vis upp ett digitalt arkiv, så att det är lätt för frånvarande elever att kunna jobba ikapp hemifrån. Vissa framträdanden kan även under närundervisning lämnas in digitalt endast till mig, för att få fram flera förmågor, som kanske inte riktigt vill ta plats i gruppen. Vi uppmanades att begränsa våra kontakter med elever och vårdnadshavare till arbetstid och via Wilma, och det är något som jag försöker efterleva även nu. Vi måste inte vara lärare dygnet runt även om vissa vårdnadshavare förväntar sig det.

All ny digital kunskap är väldigt positiv. Kan jobba i Teams nu, producera filmer och göra övrigt digitalt material.

Vi använde en app där eleverna kunde läsa och lyssna på böcker. Den blev mycket populär, så nu har vi köpt licens till den.

Att det finns många digitala verktyg som jag gärna fortsätter använda i min undervisning: Planering för lektionerna finns tillgängligt digitalt. Digitala inlämningar så att allas arbete synliggörs. Möjlighet för de som inte tar så stor plats i klassen att istället göra sin "röst" hörd via digitala lösningar.

Många elever har lärt sig att klara sig på egen hand på ett helt annat sätt. Våra elever har egna datorer och är mycket vana att jobba digitalt och därför var inte omställningen så svår.

Eleverna är duktigare på tekniken och jag kan kommunicera med eleverna digitalt på ett annat sätt.

Jag ser fler fördelar med att planera och ha det mesta i teams. Min planering finns där och kan ses av min kollega och föreståndaren. Sedan är allt redan i beredskap om det skulle behöva läggas om igen.

Undervisningsrelaterade erfarenheter

Mer än en tredjedel av kommentarerna har kategoriserats som undervisningsrelaterade och många av dessa berör hur eleverna har kommit till sin rätt, tagit ansvar och blivit kunnigare speciellt gällande digitala kompetenser.

Eleverna lärde sig snabbt behärska de digitala läromedel och plattformar vi använde.

Imponerade skriftliga arbeten/powerpoint som eleverna gjorde. Elever som hittade rutiner och jobbade på nästan bättre än i skolan, för de fick göra en del saker när de ville.

Att elevernas digitala färdigheter stärktes. Att de som hade goda hemförhållanden fick en starkare relation och många positiva lär-upplevelser tillsammans med sina vårdnadshavare. Att det finns mycket bra material att använda på nätet. Att de fick öva sig mycket i att skriva, eget ansvar och kanske även att de fick syn på sitt eget arbete.

Upplägget med tydligare planering och friheten det medförde till elever att själva strukturera upp sitt arbete. Alla behöver inte göra allt i samma ordning utan eleverna får lite mer fritt själva strukturera och planera sitt arbete.

Att olika elevgrupper gynnas av olika undervisningssituationer. Att fler vågade ta direktkontakt via digitala redskap.

För en del elever passade distansundervisningen bättre.

Då jag inte träffade eleverna behövde instruktionerna i slöjd och bildkonst vara mycket tydliga i form av text och video. Jag har utvecklat min förmåga att göra instruktioner till mina elever, ett extra stöd i klassrummet.

Eleverna är duktigare på tekniken och jag kan kommunicera med eleverna digitalt på ett annat sätt.

Vi lärde oss flera saker och arbetssätt som man kan ta med sig i undervisningen i skolan.

Bättre förberedd för att även inom de praktiska ämnena kunna använda digitala kanaler och lärplattformar.

Att jag kan filma t ex mattegenomgångar i förväg att använda i flippat klassrum, men det har jag inte gjort än.

Vi har uppdaterat våra datorer tack vare distansundervisningen. Idag har alla våra elever möjlighet till en egen dator. Det här gör det möjligt att använda mer digitala medel i undervisningen och vi sparar värdefull lektionstid när vi inte behöver leta upp datorer. Också har den digitala kompetensen hos eleverna ökat. I det egna planeringsarbetet har jag blivit bättre på att tydliggöra instruktioner och lägga upp mål.

Alla elever blev synliga på ett annat sätt. Såg stora skillnader i elevernas förmåga att jobba på självständigt. Stora skillnader i att prestera uppgifter. Många lade ner jättejobb medan andra gjorde så lite som möjligt.

Flera elever, som normalt "försvinner" i klassrummet kunde visa sina kunskaper på distans.

Personligt relaterade erfarenheter (inkl erfarenheter av skolan, ledningen, kollegor)

I flera av kommentarerna reflekterar lärarna över hur distansundervisningen påverkat dem i vad vi här väljer att tala om som personligt relaterade erfarenheter. Exempel är kommentarer som handlar om en ökad tilltro till den egna förmågan att klara utmaningar. Att kreativiteten har ökat. Samt vikten av kollegor och ledning.

Insikten om att jag klarade något jag inte på förhand skulle ha trott att kunde gå bra.

Den kreativa förmågan att tänka utanför boxen.

Jag kan mer än jag tror!

Att kunna vara flexibel, hitta på nya kreativa lösningar.

Att bli bättre på att hitta på varierade övningar/uppgifter.

Mera vana att använda it's learning och en ny påhittighet!

Hitta nya kreativa lösningar.

Ännu större uppfinningsrikedom än tidigare.

Lärt mig mycket om Teams. Kreativa lösningar skapades. Bra samarbete med arbetslaget.

Bra samarbete lärare emellan.

Allt är möjligt! Kollegiet är en guldgruva.

Bra kollegialt samarbete som fortsätter idag.

Erfarenheter relaterat till kontakten med föräldrar

Slutligen finns kommentarer, givna under frågan om vilka positiva erfarenheter lärarna vill ta med sig, som handlar om kontakten med hemmet. Speciellt hur tekniken kan stötta detta.

Mer digital kunskap, tätare samarbete med föräldrarna på ett annat sätt, en större förståelse och förberedelse för om det blir aktuellt igen.

Kontakten med hemmen, då vi "möttes online" alla dagar.

Jag har fått mer kunskap om t ex Teams och god kontakt med föräldrarna.

Samarbetet med hemmen var toppen. Alla gjorde sitt bästa. Vi fick uppskattning för att vi ställde om så smidigt.

Det gav en tätare relation med föräldrarna då jag pratade med alla varje vecka, det har jag nytta av än idag.

Man kan mer än man tror. Föräldrars vilja att hjälpa till.

Kontakten till föräldrar och elevers positiva attityd.

Fråga 14: Vilka var de största utmaningar med att upprätthålla en god kontakt med eleverna (och vårdnadshavarna)?

Denna fråga har besvarats av 148 lärare. De olika kommentarerna, som är av rätt olika slag, har i det följande tematiserats. Den mest vanliga typen av kommentarer handlar om att få kontakt med eleverna och vårdnadshavarna. En annan typ av kommentarer handlar om att kunna ha kontroll på vad och hur eleverna gör. Att nå fram och att ha kontroll är ibland delvis sammanfallande. Det finns även kommentarer som kan kopplas samman med tekniska aspekter. Ytterligare en kategori handlar om tid och tillgänglighet. Slutligen finns det en hel del kommentarer som beskriver att kontakten har fungerat bra.

Att få kontakt med eleverna (och vårdnadshavarna)

Nästan en tredjedel av kommentarerna kan kategoriseras in under denna temarubrik. Många av dessa handlar om att eleverna exempelvis inte loggar in, inte kopplar på webbkameran. Eleverna kan således göra sig onåbara eller så vet de inte hur de ska göra och är därför svåra att få kontakt med. Om tekniken trasslar bidrar det också till att det kan vara svårt att få kontakt med eleverna. Även vårdnadshavarna kan vara svåra att nå fram till.

Det var svårt att hålla kontakt med yngre elever som inte ensamma kunde sköta arbetet via dator eller ipad.

Svårt med yngre elever som inte har tillgång eller kan arbeta ensam vid en dator/ipad. Så gott som all kontakt gick via vårdnadshavarna.

Elever som inte orkade kunde helt enkelt "stänga av" de kanaler som fanns till förfogande för att nå eleven.

Elever som inte var med på zoom av olika anledningar eller att tekniken krånglade.

Den största utmaningen var att vissa elever helt enkelt inte svarade eller tog kontakt fast de behövde stöd. Jag skulle ha kunnat ge dem det stöd de behövde om de skulle ha varit öppna för det.

Många elever inte hade kameran påslagen, och då kanske inte var "närvarande".

Vissa tog tid innan de svarade då vissa inte var framför datorn dagtid eller kunde vara offline under en längre period. Även om man pratade med vårdnadshavare så hade de svårt att kontrollera vad deras barn gjorde under dagarna.

Det att hemmen i många fall ansåg att det var de som fogade över tiden. Eleverna hölls inte framför sina datorer eller lämnade in uppgifterna sent eller för sent. I många fall upplevde jag att skolan prioriterades rätt lågt, säkert på grund av att hemmet utsattes för andra påfrestningar.

Att eleverna inte ville ha kontakt, en del "gömde" sig. Medan vissa elever hade man mycket mer kontakt med än då vi har närundervisning. Det var svårt att hinna med individuell kontakt då jag undervisar ca 100 elever.

De barn som var ensamma blev nog lite vind för våg. Om de inte svarade på min kontakt så fick man börja jaga föräldrarna.

Få eleverna att inse allvaret med att utföra uppgifterna. Eleverna var inte vana vid att jobba via en lärplattform och visste inte hur de skulle utföra uppgifterna och inte heller utföra inlämningsuppgifter.

Att de yngsta eleverna inte kunde läsa så bra, så föräldrarna behövde engagera sig.

Vårdnadshavare som ej läser mail eller följer med elevernas studier.

Att ha kontroll

I tillägg att få kontakt och nå fram till eleverna uttrycker flera lärare att de inte hade kontroll på vad eleverna gjorde och om de exempelvis behövde hjälp. Kommentarer som handlar om att ha kontroll på att uppgifterna blev gjorda ingår också i detta tema. Att nå fram och ha kontroll är ibland delvis sammanfallande men vi har i alla fall valt att ha båda dessa teman.

Veta vad de lärt sig och inte googlat fram.

Alla eleverna har inte förutsättningarna att klara av att strukturera upp sin dag på egen hand och veta vad de ska göra när. När alla ämneslärare ger uppgifter i sina ämnen så blir det lätt alldeles för mycket för eleven.

Du har många elever som ämneslärare. Blev mycket jobb att hålla kontakt och påminna om ogjorda uppgifter. Kunde inte kontrollera vem som gjort uppgiften.

De flesta undvek att interagera under lektionerna, det var lättare att bara vara tyst. En del höll på med annat under lektionerna.

Att eleverna ville slinka undan arbete, och fick läraren att tro att de jobbat.

Att få veta vad eleverna behövde hjälp med, egentligen tyckte och tänkte samt om de förstod det vi gick igenom.

Att inte kunna se vad de verkligen gör, då de säger att de gör eller förstår.

Att eleverna gjorde annat under lektionerna (ex spelade spel), en del var onåbara fast de var inloggade.

Tekniska aspekter

Att hålla kontakt med eleverna och vårdnadshavarna ställde krav på att tekniken fungerade. Vidare skriver en del lärare att de måste använda flera olika kanaler, plattformar eller program för att få kontakten att fungera. Elevernas bristande förmåga att använda tekniken skapade också utmaningar.

Den största utmaningen var att jag inte på förhand hade en gemensam plattform där jag t.ex. kunde ha lektioner i realtid.

Att få använda samma informationskanal med samtliga föräldrar och elever, (men eftersom de inte klarade av vissa kanaler så fick vi använda det som funkade och det var väldigt varierande.)

Förvånansvärt många elever hade bara sin mobiltelefon som hjälpmedel. De fick sedan låna dator från skolan.

Möjligheter för elever/vårdnadshavare att hämta vanligt hederligt uppgiftsmaterial i pappersform borde ha ordnats/systematiserats. För många elever fungerade inte digitalt arbete under hela veckans skolgång och då hade uppgifter på papper för avhämtning gjort stor skillnad och inneburit lättnader.

Tid och tillgänglighet

Flera av kommentarerna handlar om att kontakten till eleverna och vårdnadshavarna var tidskrävande och att lärarna upplevde att de hela tiden måste finnas tillgängliga.

Att som ämneslärare kommunicera nästan enbart via Itslearning och Wilma/e-post/telefon innebar att arbetsmängden ökade enormt mycket.

Tidskrävande att skriva ihop instruktioner.

Vissa elever svarade först sent på kvällarna, det blev en lång och splittrad arbetsdag.

Elever som inte gick att nå på morgonen/förmiddagen, men hörde av sig på eftermiddag/kväll...svängde dygnet.

Att få tiden att räcka till, med planering, rättningar, feedback, digitalisering och sedan försöka hålla kontakten med egen klass per telefon gärna var en utmaning. Vi måste träffas på olika tider på dygnet.

Eleverna verkade få den uppfattningen att det var ok att kontakta mig och fråga saker vilken tid som helst på dygnet och jag försökte styra det till deras ordinarie lektionstid.

Den goda kontakten hölls på elevernas och vårdnadshavarnas villkor och det betydde att de servades 24/7. Något som jag måste ändra till nästa gång. Tydliga regler. Vårdnadshavarna jobbade och kontrollerade till andra tider än mina arbetstider. Det går inte ihop.

Schemat som inte följde det normala. Vissa lektioner försvann i lunchen som måste vara lång. Att första budet var att eleverna skulle jobba lika länge som en vanlig lektion. Instruktionerna blev då för långa och när föräldrarna kom med såg det väldigt tungt ut.

Allt fungerade bra

Strax under 10% av de lärare som besvarat frågan har angett att kommunikationen fungerade bra. Av en del av dessa kommentarer framgår även förklaringar till vad som bidrog till att det fungerade bra.

Ingen [utmaning], eleverna var uppkopplade med mig i livelektioner alla dagar mellan 09.00-14.00, vi kombinerade helgruppslektioner med arbete i mindre grupper samt enskilt arbete. Alla lektioner inleddes och avslutades alltid gemensamt. Vidare hade jag kontakt med via Wilma, i vanlig ordning.

Om man har en struktur så fungerade det bra. Det går även att ordna med enskilda lösningar och en till-till en undervisning vid behov. Jag ringde upp elever dagligen enligt schema och då funkade det bra.

Det gick bra. Fick jag inte kontakt så ringde jag eleven. Föräldrarna ringde om de hade frågor.

Då jag har yngre elever behövde jag föräldrarnas hjälp att stötta eleverna hemma i deras arbete. De flesta föräldrar förstod detta och hade möjlighet att hjälpa. Föräldrar som inte hade samma möjlighet var stressade och frustrerade och stressen gick ut över mig som lärare till en början.

Kontakten med eleverna gick bra. Regelbundna skypemöten i grupp och individuellt.

Vi var uppkopplade varje dag med våra elever och hade kontakt med hemmet minst en gång i veckan.

Vi hade väl fungerande digitala system som både lärare, elever och föräldrar är vana med så det fungerade bra.

15. Vad borde kommunen och/eller skolledningen ha gjort för att distansundervisningen skulle ha fungerat optimalt?

För att baserat på lärarnas erfarenheter kunna planera inför en liknande situation tillfrågades lärarna vad kommunen eller skolledningen borde ha gjort för att distansundervisningen skulle ha fungerat optimalt. Av de sammantaget 120 skriftliga kommentarerna kan i princip samtliga kategoriseras under ett brett tema: planering, organisation och styrning. Även om de flesta kommentarer tematiskt kan placeras under samma tema så kan några underteman urskiljas. En del kommentarer handlar om vad som borde ha

gjorts /behöver göras på kommunalnivå (eller för landskapet som helhet). Här handlar det en hel del om gemensamma tekniska lösningar och kompetensstärkande insatser. Andra kommentarer handlar om hur lärare tillsammans på den enskilda skolan eller i samverkan med lärare på andra skolor kollegialt kunde ha planerat olika saker. Även rent praktiska frågor kunde ha hanterats mera generellt. Också på denna fråga är många positiva (nästan 25%) till hur allt sköttes eller att de inte kan säga vad som kunde ha gjorts på annat sätt.

Planering, organisation och styrning – kommunalt och lokalt ansvar

Kommentarer som placerats under detta tema handlar bland annat om övergången till distansundervisning: övergångs-/planeringstid, gemensamma tekniska lösningar och kompetensstärkande insatser. Av en del kommentarer framgår förslag på vad skolledningen kunde ha bidragit med. Här finns en del kommentarer som berör frågan om innehållet och formen för i distansundervisningen.

Givet tid att förbereda för distansundervisning, åtminstone de återstående dagarna av veckan då skolan stängde. Hittat någon bättre plattform än Zoom. Kommit med mera stöd och råd.

Först och främst: vi borde ha fått några dagar/ en vecka att förbereda oss och eleverna. Vi borde ha fått vara i skolan i början och hjälpas åt att få igång allt.

Sett till att arbetsbelastningen är rimlig för eleven att klara av på egen hand hemma. En plattform där ämneslärare kan skriva in vilka uppgifter de gett med vilken deadline så att de blir mer helhets-syn mellan lärare. Att allt material ligger på en plattform tex teams.

Skoldistriktet skulle ha erbjudits tillfälle för att diskutera så att skolor arbetat mer lika. Nu gjorde vi alla olika, vilket föräldrar märkte och funderade på hur det kunde vara så olika i skolor från samma distrikt.

Inskolning i god tid gällande nya lärplattformen itslearning, det startar alltså på landskapsnivå.

För mig hade det varit en otrolig lättnad om alla mina skolor varit i samma fas.

Vi gjorde lite olika på olika skolor i kommunen så där borde bildningsdirektören haft en mera aktiv roll och styrt upp arbetet så att det blev mera lika för skolorna.

När man bestämmer sig för en ny lärplattform måste det erbjudas ordentligt med fortbildning. Se till att alla elever har tillgång till dator eller ipad.

Centralt borde samma arbetssätt när det gäller tekniskt plattform ha beordrats. Även att pedagogiken skulle varit mer formativ då summativ bedömning fungerar extremt dåligt på distans.

Se till att alla elever är väl införstådda med digitala verktyg innan distansperioden påbörjades.

Lite likartade system för lärarna till eleverna, styrt från ledningen. Nu hade lärare olika system och mångfalden blev stor för elever med svårigheter.

Inte alla ämnen på distans. Bara kärnämnen. Fokusera på det viktiga. Det är ok att hoppa över idrott, musik och slöjd några månader.

Kopplat in en IT-support den första tiden, och därefter kanske en familjearbetare som kunnat åka runt och hjälpa de som behövde hjälp på plats. Alltså att hela familjen skulle ha fått hjälp med rutiner och moduler.

Planering, organisation och styrning – lokalt

Några av kommentarerna handlar mera om vad som kunde ha planerats och hanterats på skolnivå eller mer kollegialt.

Bättre kontakt med lärare och föräldrar. Ta mera ansvar över eleverna som var i skolan. Så att arbetsbördan inte blir för hög för lärarna.

IT-handledare kunde ha frigjorts från egen undervisning för att istället till fullo kunna stötta sina kollegor.

Ha en väl fungerande och aktuell IT plan som efterlevs. Driva utveckling i kollegiet, pedagogiska diskussioner. Ställa krav på IT handledare och tutorlärare. Satsa på utrustning.

Ipadsen var räddningen. Låta personalen fortbilda sig, även pedagogerna behöver skolning!

Mer kollegialt stöd, fler möten för att ge tips och råd, inte lämna alla att sköta sitt. Samarbete och framför allt lite tid att planera om till distansundervisning. Att slå om från en dag till nästa och sen bara köra på var verkligen inte lätt.

Vi ämneslärare från olika skolor kunde ha träffats och gjort gemensamma program och uppgifter.

Varit ännu tydligare gentemot föräldrar att det är vanliga arbetstider som gällde. Det hände flera gånger att de hörde av sig efter 22 på kvällen o förväntade sig svar genast.

Gett tydlig struktur och nivå, gemensamma riktlinjer, samlats direkt och kommit överens om vilka redskap vi ska använda, var det finns hjälp att tillgå mm. Organiserat så att arbetsbördan jämnat ut sig, nu fick man både ha distansundervisning och ansvara för sina elever som var kvar i skolan. Trots att vi sade ifrån och flera var på väg mot utmattning var det trögt att få till en rättvis och nödvändig arbetsfördelning.

Det var speciellt frustrerande när vissa skolor lät sina lärare komma till skolan och vi fick absolut inte. Inte ens för att spela in kemiexperiment åt eleverna.

Planering, organisation och styrning – praktiska lösningar

Av kommentarerna framgår också aspekter som handlar om vad ledningen eller kommunen konkret och praktiskt kunde ha gjort för att underlätta för distansundervisningen.

Personal som inte har fiber behöver extra mobilabonemang för att klara av sitt jobb.

Borde ha fått vara på jobbet (enskilt i eget klassrum) istället för hemma om man ville. Lunch även till lärarna, då när sedan eleverna fick. (Svårt att hinna laga, äta, plocka undan.)

För en längre period borde kommunen / skolan fundera på hur de ska tillhandahålla material hem till eleverna för de praktiska ämnena, det behöver upphandlas ett enormt lager för att ens kunna tillgoda detta till hemmen!

Fördelat arbetet så att inte en lärare både skulle sköta distans- och närundervisningen samtidigt.

Koordinerat så att de lärare som fick lite att göra pga distansstudierna istället hade gått in och avlastat de som blev överhopade. Tex kunde de som normalt har "läxhjälpsektioner" hållit dessa lektioner genom att finnas tillgänglig via Zoom för att assistera elever som behövde hjälp med något ämne.

Önskvärt skulle ha varit att vi skulle ha fått tillgång till assistenter som i större grad kunde ha haft hand om eleverna med närundervisning på skolan. Vi lärare planerade ju undervisningen i detalj så assistenterna skulle ju i princip bara övervaka och hjälpa eleverna när de behövt hjälp. Som det var nu var väldigt många assistenter hemma eller få timmar på skolan under denna tid, för man ansåg att vi skulle vara så få vuxna i skolan som det gick. Detta ledde till otroligt hög arbetsbelastning för lärarna i åk 1-3 (speciellt åk 3, eftersom de eleven oftast var ensamma hemma och behövde mycket hjälp på distans, åk 1-2 hade oftast en vuxen hemma som kunde hjälpa dem så frågorna var färre).

Riktlinjer för hur och hur ofta vi skulle ha kontakt med eleverna, vilka digitala verktyg vi skulle använda, användning av privat telefon.

Det sköttes på ett bra sätt

Nästan en fjärde del av alla kommentarer ger positiv feedback till kommunen och skolledningen. Nedan ges några exempel – fler exempel av likartat slag finns också presenterat under fråga 14 ovan.

En kanal borde ha använts och det borde varit lika i alla skolor i kommunen. I övrigt sköttes det MYCKET bra då skolledningen var förutseende och planerade redan innan distansundervisningen var ett faktum.

Tyckte det fungerade bra, kommer inte på något de kunde gjort.

Ledningen skötte det bra.

I vår skola hade vi tack o lov många dagars inkörning på digitala verktyg redan i augusti 2019 så vi hade stöd av det.

Fråga 16. Vad behöver kommunen och skolledningen främst tänka på om en liknande situation uppstår igen?

Utifrån de 121 kommentarerna för denna fråga kan ökad beredskap uppnås genom att planera för och implementera tekniska lösningar, genom att utveckla digitala undervisningsformer och genom att upprätta organisatoriska och praktiska riktlinjer. Även för denna fråga ges positiva kommentarer av likartat slag som för fråga 14 och 15. De positiva kommentarerna exemplifieras därför inte för fråga 16. Sammantaget finns det stora likheter med kommentarerna som gavs för fråga 15.

Implementera tekniska lösningar

Vilka plattformar som ska användas bör beslutas och implementeras. De beslut som tas borde därtill gälla för alla. Ofta är det inte möjligt att avgöra av skrivningarna vilka som innefattas när man talar om gemensamma tekniska lösningar. Av några är det tydligare framskrivet och kan då avse hela landskapet, medan andra snarare riktar sig till kommun eller distrikt

Skolorna behöver ha ett kommunikationsmedel som fungerar både till vårdnadshavarna och eleverna, så att det inte behövs fler. Det blir rörigt för personal, vårdnadshavare och elever om flera informationskanaler används samtidigt.

Att vara redo och eventuellt ha ett fungerande digitalt system även under närundervisningen. Om eleverna använder systemet och känner till det från förut så sker övergångar till distansundervisning mycket smidigare. Man skulle till exempel använda Teams/Showbie till inlämning av läxor även nu under närundervisning.

Implementera Itslearning medan man är i skolan så det är bekant för både elever och lärare sen.

Att göra en beredskapsplan för olika scenarier som kan påverka skolans möjligheter till närundervisning.

Starkare likriktade beslut för grundformen hur distansundervisning ska bedrivas. Lärarnas frihet betyder inte att man kan välja egna redskap i en dylik situation. Eleven drabbas när det blir många olika sätt att kommunicera och producera på = stress!

Utveckla digitala undervisningsformer

En del av kommentarerna visar att det skulle vara viktigt att i händelse av ett nytt beslut om distansundervisning kunna genomföra en pedagogiskt mer utvecklad undervisning. Vidare finns kommentarer som efterfråga stärkt kollegialitet.

Färdiga modeller för genomförande av prov.

Att ge tid för att reflektera inom kollegiet om distansundervisningen, samt ge tid för att planera vidare ifall skolorna stängs igen.

Nu borde lärarna ges MER tid att fortbilda sig på digitala undervisningssätt, t.ex. genom en elevfri utbildningsdag per termin. Det skulle ge massor bara av att få utbildning av de lärare i skolan, som använt sig mest av Itslearning, och att man i ämnesgrupperna fick tid att prata ihop sig vad som är rimligt i respektive ämne, tid för samplanering och fördelning av arbetsbördan. Då vaknar motivationen hos fler.

Ge lärarna någon dag att lägga upp en distansplan och prata ihop sig, komma överens om hur man testar kunskaper. Blev väldigt konstigt då vissa lärare körde prov, medan andra väntade på att göra det tills vi öppnade men då uppmanades vi att inte hålla några prov alls.

Klara direktiv hur vi sköter undervisningen ex så att de flesta ämnen gör lika och använder så lika kanaler som möjligt.

Att eleverna har en egen surfplatta skulle underlätta mycket. Både i distansundervisningen och i det dagliga arbetet i skolan. Eleverna kan få en uppgift som de skall göra hemma ex se en film, lämna in en uppgift osv. Nu har inte alla tillgång till det hemma.

Upprätta organisatoriska och praktiska riktlinjer

Under detta tema finns kommentarer som handlar om att de direktiv och riktlinjer som ges borde innebära exempelvis att ingen lärare ska behöva undervisa både på distans och upprätthålla närundervisning. Vidare finns det kommentarer som handlar om att distansundervisning inte ska gälla de yngsta eleverna eller alla ämnen.

Behålla de yngre årskurserna i skolan i längsta möjliga mån.

Se till att alla elever som behöver får dator/ipad från första dagen. Låta lärarna vara i skolan och bedriva sin undervisning där om det behövs, många elever klarar inte av distansundervisning och behöver vara i skolan.

Tillgodose teknik och material (för de praktiska ämnena !) hem till eleverna.

Ha ett striktare system som bygger på att eleverna är mer "närvarande" och delaktiga, inte bara sitter hemma och gör egna uppgifter.

Att lärare aldrig ska behöva ha både närundervisning och distansundervisning samtidigt igen.

Tydliga direktiv för vem som har rätt till närundervisning och vem som har distansundervisning. Vem som har hand om närundervisningseleverna.

Längre förberedelsetid och möjlighet till mer och lättare kollegialt samarbete. Samma restriktioner borde gälla på hela Åland.

Förse elever med lunch och på något sätt minska arbetsbördan. Det blev otroligt tungt i längden.

Ta beslut om kanaler som skall användas. Alla kan inte fritt välja vilken kanal, det resulterar i en mängd av olika kanaler elever och vårdnadshavare inom samma kommun/distrikt hamnar sätt sig in i.

Ju mer förberedda vi är desto bättre. Samt att skolorna har ett gemensamt och tydligt förhållnings-sätt. Önskvärt vore även att kommunerna fick tydligare information från riket och landskapet samt i god tid så att enheterna hinner förbereda sig och ta utvärdera nya riktlinjer.

Att snabbt plocka in de elever som inte klarar att jobba på egen hand. De ska vara i skolan och jobba med assistenter. Få matserveringen att fungera.

Feedback och uppmuntran till personalen! Det var tufft och stundtals väldigt stressigt att planera och genomföra distansundervisning så som man önskade att man skulle hunnit med. Ingen kompetensutbildning under distansundervisningen.

Del III Kompletterande intervjuer

De kompletterande lärarintervjuerna (med ett lärarlag) genomfördes i december 2020. Fokus i intervjuerna låg på eventuella kvardröjande effekter på elevernas kunskapsutveckling och välbefinnande.

I det stora hela gav lärarna uttryck för att de, i relation till elevernas kunskapsutveckling, inte under hösten upplevt några större utmaningar. De har vid behov fört överlämnande diskussioner för att på detta sätt veta om det är något som behövde tas upp under hösten och som hade missats under våren. Lärarna beskrev det som att de "lappar hela tiden" med utgångspunkt i vad de vet att kanske inte blev tillräckligt behandlat under våren eller som hade utelämnats. Vid denna skola hade även specialläraren under hösten testat eleverna och i dessa test framkom inget alarmerande. Vidare konstaterade lärarna att de elever som behövde speciallärarstöd fanns på plats i skolan. Lärarna beskrev det som att "specialeleverna" var nästan som VIP-elever då de ibland kunde få hjälp av specialläraren under en hel dag. Vidare så ändrade lärarna upplägget efterhand utgående från behov. Om läraren upptäckte att en elev hade svårt med distansundervisningen kunde hen exempelvis få komma in och jobba en dag i veckan. Denna typ av åtgärder kan ses som skäl till att de nu under hösten inte egentligen upplevt några större utmaningar rörande elevernas kunskapsutveckling.

I distriktet beslöts att lärarna skulle vara försiktiga med att sänka vitsorden till vårens betyg, men inte heller det upplevde lärarna skapade problem under hösten. De använde under distansundervisningen flera olika sätt för att i formativt syfte följa upp eleverna och upplevde att de hade god koll på elevernas kunskapsutveckling.

Gällande elevernas välmående under hösten lyftes främst att de problem de haft med elever, som också tidigare hade haft svårt att komma till skolan, förvärrades under hösten. Det finns alltså kvardröjande socialpsykologiska problem för en del elever. Det är problem som lärarna uppfattar har accentuerats som en konsekvens av distansundervisningen.

Sammanfattningsvis framträder en bild av både enkätstudien och den kompletterande intervjun att lärarna på det hela taget upplevde att distansundervisningen, framför allt i relation till läsåmnena, fungerade bra, medan konst- och färdighetsämnen innebar lite större utmaningar. Elevernas sociala situation lyfts även av lärarna som en av de större utmaningarna i relation till distansundervisningen. Även problem förknippade med att klara av att hålla kontakt med alla elever lyfts av lärarna som en utmaning. Sett till hela datamaterialet kan dock konstateras att hur man lagt upp detta varierade mellan skolorna, vilket även valet av digitala lösningar gjorde.

Bilaga 2 Rektorsenkäten

Utvärdering av rektorers uppfattning om distansundervisningen under Coronapandemin vt 2020

Inger Eriksson & Viveca Lindberg

Mariehamn: Living V&I Ab

Hösten 2020

Inledning

Ålands landskapsregering har gett Living V&I Ab i uppdrag att via en enkät undersöka rektorernas och föreståndarnas erfarenheter att arbeta på distans med anledning av coronapandemin våren 2020. I rapporten använder vi benämningen skolledare.

Enkäten, som genomfördes under perioden den 16 september till den 26 oktober 2020, omfattade sju frågor med fasta svarsalternativ och tre öppna frågor. Därtill fick de svarande uppge inom vilket distrikt de arbetar.

Enkäten riktades till alla skolledare som arbetat under vårterminen 2020 i grundskolans årskurs 1-9. Det totala antalet skolledare⁵ våren 2020 och som kunde nås under höstterminen var uppskattningsvis 21. Sammantaget har det inkommit 21 svar – eventuellt innefattar detta någon biträdande rektor.

Den distriktvisa fördelningen kan bedömas som relativt jämnt fördelad (se Tabell 1).

Tabell 1. Inom vilket distrikt/område arbetar du?	Antal inkomna svar	Antal möjliga svaranden
Skärgården	4	4
Norra Ålands högstadiedistrikt	5	7
Södra Åland högstadiedistrikt	7	5
Mariehamn	5	5

---

⁵ Givet att det i vissa skolor också finns biträdande rektorer och eller biträdande föreståndare så har enkäten troligen kunnat besvarats av flera. Uppgifterna är lämnade av skoldirektörer eller motsvarande.

Del I Frågor med fasta svarsalternativ

I det följande presenteras resultatet för frågorna 1-11. Eftersom det är så få skolledare i landskapet har vi endast frågat inom vilket distrikt den svarande arbetat. I analysen av svaren på de fasta frågorna kunde vi dock inte notera några iakttagbara skillnader mellan distrikten, därför presenteras resultatet nedan för landskapet som helhet.

Fråga 1. Hur bedömer du att lärarnas kompetens rörande digitala redskap var när distansundervisningen infördes?

I princip alla skolledare har uppgett att lärarnas kompetens rörande digital kompetens var mycket god eller rätt god. Endast en har svarat att den inte var speciellt god. Fördelningen av svaren framgår av tabell 2 nedan.

Tabell 2. Hur var lärarnas kompetens rörande digitala redskap när distansundervisningen infördes?	Svarsfördelning
Den var mycket god	8
Den var relativt god	12
Den var inte speciellt god	1
Den var i princip obefintlig	0

Fråga 2. Vilket av följande påståenden beskriver bäst lärarnas kompetens rörande digitala redskap idag jämfört med inledningskedet av distansundervisningen?

I princip alla skolledare har uppgett att lärarnas kompetens rörande digital kompetens idag är mycket bättre eller bättre. Ingen har valt något av de mera negativa svarsalternativen. Fördelningen av svaren framgår av tabell 3 nedan.

Tabell 3. Hur är lärarnas kompetens rörande digitala redskap idag?	Svarsfördelning
Den är mycket bättre	10
Den är bättre	11
Den är ungefär den samma som tidigare	0
Det går inte att se någon märkbar skillnad	0

Fråga 3. I vilken utsträckning efterfrågade lärarna stöd av dig som skolledare när distansundervisningen infördes?

På denna fråga har de flesta svarat att lärarna i mycket hög eller rätt hög utsträckning efterfrågat stöd från skolledaren. Fördelningen av svaren framgår av tabell 4 nedan.

Tabell 4. I vilken utsträckning efterfrågades stöd av dig som skolledare?	Svarsfördelning
I mycket hög utsträckning	4
I rätt hög utsträckning	9
Inte i speciellt hög utsträckning	7
Stöd efterfrågades i princip inte alls	1

Fråga 4. Hur uppfattar du att ni på er skola idag skulle klara av en omställning till distansundervisning?

I överensstämmelse med hur skolledarna svarade på frågan om hur de idag bedömer lärarnas digitala kompetens är de också positiva till hur bra de idag skulle klara av en ny omställning. Ingen har valt de svarsalternativ som anger att de skulle ha svårt med en sådan omställning. Fördelningen av svaren framgår av tabell 5 nedan.

Tabell 5. Hur skulle ni idag klara av en omställning till distansundervisning?	Svarsfördelning
Mycket bra	8
Rätt bra	13
Inte speciellt bra	0
Dåligt	0
Jag kan inte uttala mig	0

Fråga 5. Hur upplever du att lärarna stöttade varandra kollegialt, t.ex. i form av tips och råd gällande digitala redskap under perioden med distansundervisning?

Också på denna fråga svarar skolledarna genom att enbart markera de positiva svarsalternativen. Detta anger att samtliga skolledare i landskapet som svarat på denna enkät upplever att lärarna var bra på att stötta varandra med tips och råd rörande digitala redskap under distansundervisningsperioden. Fördelningen av svaren framgår av tabell 6 nedan.

Tabell 6. Hur stöttade lärarna varandra kollegialt gällande digitala redskap?	Svarsfördelning
Mycket bra	15
Rätt bra	6
Inte speciellt bra	0
Det kollegiala arbetet var obefintligt	0

Fråga 6. Hur upplever du att lärarna stöttade varandra kollegialt, t.ex. i form av tips och råd gällande pedagogiska och didaktiska lösningar under perioden med distansundervisning?

På frågan om hur lärarna stöttade varandra kollegialt gällande pedagogiska och didaktiska lösningar har skolledarna också endast valt de positiva svarsalternativen. Dock med en viss förskjutning så att tre fler har svarat att det kollegiala stödet gällande pedagogiska och didaktiska lösningar fungerar rätt bra.

Tabell 7. Hur stöttade lärarna varandra kollegialt gällande pedagogiska och didaktiska lösningar?	Svarsfördelning
Mycket bra	12
Rätt bra	9
Inte speciellt bra	0
I princip obefintlig	0

Fråga 7. Vilka typer av kompetenser hos lärarkåren borde stöttas för att öka beredskapen för att klara av en liknande situation? (flera alternativ är möjliga)

Av tabell 8 nedan går det att utläsa att skolledarna ser det som allra viktigast att lärarkåren behöver utveckla sin förmåga att planera undervisningen så att elever också i en digital miljö kan samarbeta. Att kunna planera för välavvägda skoldagar för eleverna och att erbjuda uppgifter som erbjuder en varierande lärandemiljö. Detta innebär att tre alternativ som flest skolledare markerat alla handlar om undervisningens utformning och innehåll. Inte lika många har markerat de två svarsalternativen som berör teknik och digitala redskap.

Tabell 8. Vilka typer av kompetenser hos lärarkåren borde stöttas för att klara av en liknande situation? (flera alternativ är möjliga)	Svarsfördelning
att kunna använda digitala redskap mångsidigt	10
att kunna planera för samarbete mellan eleverna i digital miljö	15
att kunna samplanera för att skapa väl avvägda skoldagar för eleverna	14
att kunna hjälpa elever med teknisk support	5
att kunna skapa uppgifter som erbjuder eleverna en varierad lärandemiljö	15
att strukturera upp arbetet så det blir en arbetsbörda som är rimlig	1

Del II Öppna frågor

För att ge skollärdarna möjlighet att nyansera och kommentera de fasta frågorna kompletterades enkäten med tre öppna frågor. Frågorna var: Vad var det mest utmanande för din skola med övergången till distansundervisning i våras, sett ur ett ledningsperspektiv? Vilka var de största utmaningar med att upprätthålla kravet på att skolan skulle ha daglig kontakt med eleverna, sett ur ett ledningsperspektiv? Vad kunde kommunen och/eller Landskapsregeringen ha gjort för att distansundervisningen skulle ha fungerat optimalt och vad behöver beaktas inför en eventuell liknande situation? Kommentarer har tematiserats och exemplifieras med hjälp av citat. Urvalet av citat har gjorts för att visa på en bredd av kommentarer. Rena stavfel har korrigerats.

Fråga 8. Vad var det mest utmanande för din skola med övergången till distansundervisning i våras, sett ur ett ledningsperspektiv?

På denna fråga har 21 av skollärdarna skrivit kommentarer. Dessa kommentarer kan delas in i två övergripande teman: information, förberedelser och uppföljning och teknikrelaterade utmaningar. I tillägg finns det även kommentarer som anger att omställningen inte innebar några egentliga utmaningar.

Utmaningar relaterade till information, förberedelser och uppföljning

Information som ändrade timme för timme gjorde att kraven på tydliga direktiv från ledaren ökade, vilket medförde en hög stressnivå för ledaren. Delegeringen flyttades också från skolnivå till kommundirektörsnivå med påföljden att all information som skulle ut tog mer tid. Det var också en stor utmaning att hålla ner stressnivån hos lärarna och föräldrarna. Flera lärare blev frustrerade då informationen ändrade så snabbt. Vad är det som riktigt gäller? Det blev en stor utmaning att försöka styra fastän man inte egentligen hade kontroll över så mycket, samt släppa det som man ändå inte kunde påverka. En stor utmaning var också vilka barn som skulle få komma till skolan för närundervisning. Hur väljer vi ut dem? Mycket blev tolkningar.

Att hänga med i alla direktiv som kom och förmedla det till alla berörda.

Att kunna följa med lärarnas arbete, så att det fortfarande var läroplansmässigt. Särskilt om inte alla lärare alltid var på skolan.

Första veckan rådde en stor osäkerhet vilka elever som skulle ha rätt till närundervisning och det tog mycket tid av mig, då jag istället skulle behövt stötta lärarna.

Att det var ett så mångfacetterat arbete och allt skulle ske på samma gång på alla plan: eleverna, lärare och övrig personal, hemmen, myndigheter, överordnade.

Borde ha haft någon dag extra med eleverna i skolan för att förbereda, speciellt de yngre, med digitala verktygen.

Uppsikten över elevernas mående liksom lärarnas arbetsbörda som ökade markant med ett nytt arbetssätt.

Teknikrelaterade utmaningar

Att välja vilka digitala kanaler som skulle användas.

Lärarna hade inte tillräckligt med tid att ställa om sig, hade olika förutsättningar och kunnande när det gäller lärplattformar.

För en del lärare var den digitala biten väldigt utmanande. För andra lärare var arbetsbördan en utmaning.

Det fungerade i huvudsak bra

Inte så mycket. Eleverna hade personliga datorer som de var förtrogna med, alla hem hade snabb uppkoppling. Och allt gick så snabbt så det var bara att genomföra det. Sen skedde det en rätt stor utveckling under den tiden distansundervisningen pågick.

Våra elever var redan vana att jobba med den digitala lärplattformen så övergången gick smidigt.

Fråga 9. Vilka var de största utmaningar med att upprätthålla kravet på att skolan skulle ha daglig kontakt med eleverna, sett ur ett ledningsperspektiv?

På denna fråga har 20 av skolledarna skrivit kommentarer. Nästan hälften (8 st) uppger att detta inte utgjorde ett egentligt problem. De övriga tolv kommentarerna handlar om stöd och styrning, att få kontakt och ha kontroll samt tekniska förutsättningar.

Stöd och styrning

Man behövde uppmuntra lärarna mycket för att få dem att hålla kontakten till eleverna varje dag. Vissa lärare blev frustrerade då inte eleverna svarade då läraren sökte kontakt med dem, då blev det viktigt att som ledare fortsätta stöda lärarna och tala om vilket bra arbete de gör.

Att få lärarna att ta kontakt dagligen och att eleverna vara kontaktbara under lärarnas arbetstid.

Veta att det verkligen gjordes [togs kontakt] och vilken bild fick vi av eleverna?

Tiden för lärarna ville inte räcka till. De jobbade dygnet runt.

Upprättandet av kontakt och ha kontroll

Hur kan man veta att det som är på skärmen stämmer överens med verkligheten?

Elever som lärarna inte fick tag i, att lyckas hitta kanaler till dem.

Svårigheterna uppstod i de fall där föräldrarna inte var direkt samarbetsvilliga.

Tekniska förutsättningar

Alla lärare och elever var inte tillräckligt vana med Itslearning. Det användes olika kommunikationskanaler.

Att även de yngre eleverna som distansundervisades hade tekniska möjligheter (de yngsta hade inte inledningsvis tillgång till Teams).

Att alla hade tillgång till den teknik som behövdes. Alla skolans iPads och Macs var utlånade till eleverna.

Fråga 10. Vad kunde kommunen och/eller Landskapsregeringen ha gjort för att distansundervisningen skulle ha fungerat optimalt och vad behöver beaktas inför en eventuell liknande situation?

På denna fråga har också 20 av skolledarna skrivit kommentarer. Tematisk kan kommentarerna delas in i tydliga direktiv (som nästan hälften av kommentarerna handlar om), beredskap och tekniska förutsättningar. Därtill handlar en kommentar om att det borde ha funnits ett stöd till skolledaren. Ytterligare en kommentar anger att kommun och Landskapsregering gjorde sitt bästa.

Tydliga direktiv

Jag saknade direktiv om t.ex. karantänsbestämmelserna: jag tyckte och tycker fortfarande att ÅHS direktiv om vad som skall gälla lämnar för mycket utrymme för tolkning.

Ge ut tydliga instruktioner angående arbetstider för elever och lärare.

Tydlighet gällande anvisningar och direktiv så det blir en enhetlig linje.

Att få tydliga direktiv snabbt eftersom vi har många som vi ska delge information och vår verksamhet pågår, det finns inte möjlighet till att pausa och invänta information.

Klara och tydliga direktiv. Skollunchen behöver man tänka igenom att det blir mer lika för alla. Allt får inte utgå ifrån att det är som i Mariehamn. På landet är avstånden till skolan helt andra.

Beredskap

Erbjuda fortbildningar, förbjuder man saker så behöver man ge alternativ. Youtube var en sådan sak. Att avråda från att använda ett så enkelt verktyg ställer till det.

Snabbare besked om vad som gäller. T.ex. ändrades förutsättningarna efter några dagar att åk 1-3 hade rätt att komma till skolan. Detta en fredag eftermiddag och eleverna skulle få vara i skolan på måndag morgon. Det blir praktiskt svårt att hinna förbereda närundervisning skolskjuts, lunch osv med så kort varsel.

Tekniska förutsättningar (inkl. kompetensfrågor)

Tekniken ser väldigt olika ut från skola till skola. Det var något som syntes tydligt under våren.

Det skulle förenkla om vi hade 1-1 system. Varje elev hade tillgång till egen dator/iPad. I familjer där de hade flera barn så kunde det bli problem när deras deviser inte räckte till. I vissa familjer arbetade även föräldrarna hemifrån.

Vi skulle ha behövt ha en bättre maskinpark än vad vi hade i våras, eftersom alla inte hade tillgång till en egen dator eller telefon hemma. Detta är nu under arbete och om det blir aktuellt med distansundervisning så är vi förberedda.

Del III Kompletterande intervjuer

De kompletterande intervjuerna med rektorer genomfördes i december 2020. I intervjuerna lades fokus på eventuellt kvardröjande effekter gällande elevernas välbefinnande och lärande och deras kunskapsutveckling. Det rektorerna lyfte som eventuella kvardröjande effekter kan sammanfattas under två punkter:

1. Den främsta kvardröjande effekten handlar om effekter på elevers välbefinnande. Som exempel gavs att det kan vara svårt för en del av eleverna att återanpassa sig till en vanlig skoldag. Eleverna kommer till skolan men gör inte sina uppgifter eller går ut ur klassrummet.. Det kan också handla om en mycket svårare problematik. Av den ena intervjun framkom det att elever, som redan före distansundervisningen inte velat komma till skolan, under hösten 2020 visat ett ännu större motstånd till att komma till skolan. Detta beskrevs som ett stort problem som kräver stora resurser – resurser som skolan inte har.
2. I relation till frågan om elevernas kunskapsutveckling såg ingen av rektorerna några egentliga problem. De kunde konstatera att lärarna hade ganska god koll på vad eleverna hade arbetat med och vad som eventuellt hade hoppats över. Exempelvis hade lärarna i kemi och fysik på högstadiet inte kunnat genomföra olika laborationer. Den fråga om skillnader mellan distrikten i anvisningar till lärarna angående elevernas vitsord som kom till uttryck bland elevvårdspersonal hade enligt rektorerna inte resulterat i problem.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de intervjuade rektorerna främst såg kvardröjande problem relaterade till hur väl en del elever kan återanpassa sig till en vanlig skoldag efter att ha haft undervisning på distans. Vidare konstaterade rektorerna också i de kompletterande intervjuerna att skolan idag har en mycket större beredskap att hantera en eventuell ny distansundervisningsperiod. Av det sammantagna rektorsmaterialet framträder även en bild av att undervisningen, vid en eventuell ny omläggning, kan organiseras och ledas mera likriktat mellan skolorna och distrikten i landskapet.

Bilaga 3 Elevvårdsenkäten

Utvärdering av elevvårdens
uppfattning om
distansundervisningen
under Coronapandemin vt 2020

Inger Eriksson & Viveca Lindberg

Mariehamn: Living V&I Ab

Hösten 2020

Inledning

Ålands landskapsregering har gett Living V&I Ab i uppdrag att via en enkät undersöka personalen inom elevvårdens erfarenheter att arbeta på distans med anledning av coronapandemin våren 2020. I rapporten använder vi benämningen elevvården även om de som besvarat enkäten omfattar flera olika yrkeskategorier: hälsovårdare, kuratorer, psykologer och speciallärare.

Enkäten, som genomfördes under perioden den 16 september till den 26 oktober 2020, omfattade fem frågor med fasta svarsalternativ och fem öppna frågor. Därtill fick de svarande uppge inom vilket distrikt de arbetar.

Enkäten riktades till alla de inom skolhälsovården arbetade under vårterminen 2020. Det totala antalet som tjänstgjorde under våren och som kunde nås under höstterminen kan inte beräknas då vi inte fått fullständiga uppgifter från SÅHD.⁶ Sammantaget har det inkommit 19 svar vilket, i relation till inkomna uppgifter om hur många som kunde ha nåtts från de övriga distrikten, ser ut att vara en god svarsfrekvens.

Den distriktvisa fördelningen kan bedömas som relativt jämnt fördelad (se tabell 1).

Tabell 1: Inom vilket distrikt/område arbetar du?	Antal inkomna svar	Antal möjliga svaranden	Svarsfrekvens i andelar
Skärgården	4	2+1 ?	
Norra Ålands högstadiedistrikt	5	6	
Södra Åland högstadiedistrikt	5	Ingen säker uppgift	
Mariehamn	5	7	

---

⁶ Uppgifterna lämnade av skoldirektörer eller motsvarande.

Del I Frågor med fasta svarsalternativ

I det följande presenteras resultatet för frågorna 1-5. Eftersom det är så få elevvårdare i landskapet har vi endast frågat inom vilket distrikt den svarande arbetat. I analysen av svaren på de fasta frågorna kunde vi dock inte notera några iakttagbara skillnader mellan distrikten, därför presenteras resultatet nedan för landskapet som helhet.

Fråga 1. Hur bedömer du utifrån ett elevvårdsperspektiv att eleverna på det stora hela klarade övergången till distansundervisning?

Av de 19 som besvarat enkäten uppger 16 att eleverna i det stora hela klarade övergången till distansundervisning relativt bra. En har svarat att eleverna klarade det mycket bra och två att eleverna inte klarade övergången speciellt bra. Ingen uppger att eleverna övergripande klarade övergången dåligt (se tabell 2).

Tabell 2. Hur bedömer du att eleverna på det stora hela klarade övergången?	Svarsfördelning
Mycket bra	1
Relativt bra	16
Inte speciellt bra	2
Dåligt	0

Fråga 2. Hur bedömer du att lärarna överlag klarade av att se till elevernas sociala och psykologiska välbefinnande?

De flesta, 15 av 19, har uppgett att lärarna överlag klarade av se till elevernas sociala och psykologiska välbefinnande under distansperioden. Fyra har svarat att det inte fungerade speciellt bra. Ingen har svarat att det fungerade mycket bra eller att det inte fungerade alls. Fördelningen av svaren anges i tabell 3.

Tabell 3. Hur klarade lärarna av att se till elevernas sociala och psykologiska välbefinnande?	Svarsfördelning
Det fungerade mycket bra	0
Det fungerade relativt bra	15
Det fungerade inte speciellt bra	4
Det fungerade inte alls	0

Fråga 3. Hur bedömer du att skolledningen överlag klarade av sitt ledningsuppdrag i att organisera för elevernas sociala och psykologiska välbefinnande?

Sammantaget 17 av elevvårdspersonalen svarar att ledningen mycket bra eller relativt bra i sitt ledningsuppdrag klarade av att organisera för elevernas sociala och psykologiska välbefinnande. Två svarar att ledningen inte klarade av detta uppdrag speciellt bra. Ingen valde svarsalternativet som anger att ledningen skulle ha klarat av uppdraget på ett bristfälligt sätt. Fördelningen av svaren framgår av tabell 4 nedan.

Tabell 4. Hur klarade skollädaingen att organisera för elevernas sociala och psykologiska välbefinnande?	Svarsfördelning
Mycket bra	4
Relativt bra	13
Inte speciellt bra	2
På ett bristfälligt sätt	0

Fråga 4. I vilken utsträckning efterfrågade lärarna stöd från elevvården?

Av svarsfördelningen i tabell 5 nedan (13 av 17) framgår att de flesta av lärarna endast i begränsad utsträckning eller i princip inte alls efterfrågade stöd från elevvården. Fem har svarat att lärarna i rätt hög utsträckning efterfrågade stöd och en har markerat svarsalternativet i mycket hög utsträckning. Fördelningen av svaren framkommer av tabell 5.

Tabell 5. I vilken utsträckning efterfrågade lärarna stöd från elevvården?	Svarsfördelning
I mycket hög utsträckning	1
I rätt hög utsträckning	5
Inte i speciellt hög utsträckning	11
Stöd efterfrågades i princip inte alls	2

Fråga 5. Hur uppfattar du att skolan idag skulle klara av en omställning till distansundervisning om det blev aktuellt på nytt?

I princip alla (16 av 17) inom elevvården har svarat att de uppfattar att skolan idag skulle klara en omställning till distansundervisning mycket bra eller rätt bra. Endast en har svarat att skolan inte speciellt bra skulle klara av en sådan omställning. Ingen har således valt svarsalternativet "dåligt". Svarsfördelningen framgår av tabell 5

Tabell 6. Hur uppfattar du att skolan idag skulle klara av en omställning till distansundervisning om det blev aktuellt på nytt?	Svarsfördelning
Mycket bra	3
Rätt bra	15
Inte speciellt bra	1
Dåligt	0

Del II Öppna frågor

För att ge elevvårdspersonalen möjlighet att nyansera och kommentera de fasta frågorna kompletterades enkäten med fem öppna frågor. Frågorna var: *Vad var det mest utmanande för eleverna med övergången till distansundervisning i våras, sett ur ett elevvårdsperspektiv? Vad tar ni inom elevvården med er inför en liknande situation? Vilka var de största utmaningarna med att se till de enskilda elevernas behov sett ur ett elevvårdsperspektiv? Vad borde skolledningen enligt dig ha gjort för att distansundervisningen skulle ha fungerat optimalt för alla elever? Vad behöver skolledningen främst enligt dig tänka på om en liknande situation uppstår igen?* Kommentarererna har tematiserats och exemplifieras med hjälp av citat. Urvalet av citat har gjorts för att visa på en bredd av kommentarer. Rena stavfel har korrigerats.

Fråga 6. Vad var det mest utmanande för eleverna med övergången till distansundervisning i våras, sett ur ett elevvårdsperspektiv?

På denna fråga har 18 skrivit kommentarer. Två huvudkategorier har identifierats: utsatthet och krav på eleverna. En har kommenterat att det var svårt att få information av lärare om vilka elever som inte klarade av distansundervisningen.

Utsatthet

Under denna kategori har vi samlat kommentarer som berör barn som har svåra hemsituationer och där det kan vara svårt att veta hur de klarar sig men också kommentarer som mera generellt lyfter elevers ensamhet och brist på sociala kontakter. Vidare finns en kommentar som handlar om att skolan inte fick kontakt med eleverna.

De elever som inte mår bra eller har svåra hemsituationer har det ännu tuffare när skolan är stängd. Kan vara svårt att ha koll på en del elever när man inte naturligt träffar dem.

Svårt när det blir så att säga svårigheter i familjen, t.ex. otrygghet m.m.

De flesta ungdomar mår bra av att vara bland sina klasskompisar. Jag upplever att många kände sig ensamma och isolerade.

De elever som sov hela dagarna och inte hörde av sig.

Krav på eleverna

Under detta tema har vi fört kommentarer som på olika sätt exemplifierar att distansundervisningen inte alltid var lätt för alla elever att hantera.

Ensamheten och osäkerheten att själva klara av att utföra skoluppgifter utan den direkta pedagogiska handledningen.

Att elever med inlärningsproblematik kan ha svårt att jobba självständigt.

Att inte kunna be sin lärare om hjälp direkt utan att de behövde skicka meddelande om behov av hjälp. Eleverna är vana att räcka upp handen i klassen och få svar på sina frågor. Nu behövde eleverna vänta på svar och ibland kunde svaret dröja, givetvis av förklarliga skäl.

Att hitta motivation till att utföra skolarbetet.

För eleven kunde det vara svårt att organisera och strukturera all information kring vad som skulle göras i skolarbetet. En del klarar det jättebra, andra får kaos.

Att bli utan de rutiner och sociala kontakter som en skoldag automatiskt för med sig. Det blev problematiskt för vissa elever att inte på samma sätt kontinuerligt kunna diskutera och få bekräftelse av läraren när de arbetade med skoluppgifter. Detta blev förvirrande och skapade en osäkerhet och stress hos eleverna över hur de låg till med skolarbetet.

Till den här kategorin har vi även fört två kommentarer som handlar om att då lärare gjorde olika och att flera kanaler användes kunde vara tungt och stressande för eleverna.

Att många lärare gjorde olika och det blev tungarbetat för eleverna.

Flera elever uttryckte även att det kom information och material via flera olika kanaler vilket blev en stressande faktor för dem.

Fråga 7. Vad tar ni inom elevvården med er inför en liknande situation?

På denna fråga har 17 skrivit kommentarer. De flesta kommentarer har tematiserats under rubriken att se den enskilde eleven. Ett annat tema som identifierats handlar om uppsökande arbete och kreativa lösningar. En kommentar efterfrågar handlingsplaner och en skriver att digitala arbetsformer kommer att användas även framöver. I det följande exemplifierar vi med citat de två övergripande kategorierna.

Att se den enskilde eleven

Kommentarerna som placerats under detta tema handlar både om den enskilde elevens lärande men också gällande elevens psykosociala situation.

Vikten av att vi finns med och har en kontinuerlig kontakt med elever, att vi behöver ha ett tätt samarbete med lärarna för att fånga upp elever som är i behov av stöd.

Att vara ännu mer observanta hur barn har det med stödet i hemmet.

Individuella distansundervisningsplaner för eleverna är att rekommendera.

Att vara snabbare på att plocka tillbaks elever som har det jobbigt till skolan.

Att tvinga lärarna till att se eleverna mera enskilt, att inte tro lärarna när de säger att det går bra för eleverna. De kollade inte ens upp med eleverna om det fanns nån som behövde elevvården.

Uppsökande verksamhet och kreativa lösningar

Under denna kategori har vi placerat kategorier som belyser vikten av att på olika sätt organisera för den enskilde eleven. Här under ges också exempel på kreativa lösningar för att arrangera möten.

Att vara tydliga med att det finns möjlighet till närundervisning (även i högre klasser) för de elever som är i behov av stöd. Att sätta in handledningstillfällen på distans. Att sprida på elevvårdsuppdraget så att alla lärare, assistenter, speciallärare är uppmärksamma och stöder eleverna i deras välbefinnande.

Under våren gick vi från elevvårdsteamet ut med information och tips till föräldrar gällande hur de hemma kunde prata om den rådande situationen och vi kontaktade även eleverna vid de

högre årskurserna via Wilma och uppmuntrade dem att höra av sig till oss. Vi har fått återkoppling från både föräldrar och elever att detta var uppskattat så i en liknande situation skulle vi fortsättningsvis behöva jobba uppsökande på det sättet.

Att samtal på rummet inte alltid är det bästa, promenader utomhus kunde många gånger vara en vinst, för då tittar vi rakt fram och går och pratar samtidigt.

Styrkan i samverkan (vi hade täta möten med bl.a. Fältarna) Flexibilitet i sättet att arbeta, digitalt, promenader/ samtal med barn utomhus.

Fråga 8. Vilka var de största utmaningar med att se till de enskilda elevernas behov sett ur ett elevvårdsperspektiv?

Även på denna fråga är det 17 personer som skrivit kommentarer som kan delas in under två teman. Det första temat som också har de flesta kommentarerna handlar om elevens psykosociala välbefinnande. Det andra temat uppmärksammar brister från skolans sida gentemot eleverna. En har kommenterat att allt fungerade bra i relation till redan etablerade kontakter men att de inte fick kontakt med nya elever. En annan kommentar som också ger exempel på bra lösningar handlar om att det gick att bryta distansundervisningen för enskilda elever vid behov.

Elevers psykosociala välbefinnande

Det psykiska måendet, svårt att greppa då man inte kunde träffa dem.

Att inte ge sig när vi tror att vi behöver träffa elever. Ibland behöver vi riktigt se dem i irl [i verkliga livet] för att få en uppfattning.

Att fysiska möten oundvikligen är viktiga för att möta många elevers behov av stöd.

Att vi inte såg eleverna på skolan varje dag, att det inte fanns tillfällen för att kort stämma av i korridoren vid behov. Att samordningen blev svårare, för att vi alla var på olika platser och att alla har olika erfarenhet av att jobba online.

Att inte få chansen att se eleverna, svårare att få tag på dem som inte har det ok i sitt hem. De elever som inte har lätt att uttrycka sig/ fråga om hjälp kan ha blivit lämnade ensamma med sina funderingar.

Att skolan inte hade samma möjlighet som i vanliga fall att upptäcka om en elev gav signaler om att denne inte mår bra. Det var en utmaning att nå ut till elever som inte tidigare hade haft kontakt till elevvårdspersonal, där hade lärarna en viktig roll i att fånga upp elever som kunde vara i behov av stöd men som inte haft kontakt till elevvården tidigare. Upplägget för elevernas träffar med elevvårdspersonal kom även att se annorlunda ut under distansundervisningen (samtal via videolänk eller promenad) vilket överlag fungerade bra men det medförde även utmaningar.

Ju längre tid det gick så tog fler föräldrar kontakt kring barns mående.

Brister från skolans sida gentemot eleverna

Att lärarna inte hade daglig kontakt med sin undervisningsgrupp

Vi var möjliga på alla sätt. Men lärarna kommunicerade inte direkt till mig som kurator. Så flera elever föll mellan stolarna pga lärarna.

Fråga 9. Vad borde skolledningen enligt dig ha gjort för att distansundervisningen skulle ha fungerat optimalt för alla elever?

Frågan har besvarats av 14 personer. Hälften har svarat att det ledningen skötte det så bra som förutsättningarna tillät eller så har de svarat att de inte vet. Kommentarererna exemplifieras under tre teman: ledningen gjorde sitt bästa, enhetliga digitala lösningar och lika villkor och undervisningsrelaterade kommentarer.

Ledningen gjorde sitt bästa

Oj, svår fråga. Det gjorde så bra som de kunde utifrån det oförutsägbara som hände i vårt samhälle. Skolledningen var mycket lyhörd och "löste" alla problem som dök upp så smidigt de kunde. Säkert finns det saker man kunde gjort annorlunda, som att kalla in elever till närstudier i ett tidigare skede. Fast jag upplevde att så fort ledningen fick reda på att det behövdes så ordnades det. Det är väl just att få reda på hur det fungerar i hemmen som var olika från olika familjer. Lärarna gjorde överlag ett mycket bra arbete där de fångade upp elever med olika behov och hade dialog med skolledningen.

Enhetliga digitala lösningar och lika villkor

Enhetlig undervisning för alla, inte som vissa gjorde. Ex via youtube eller bara Wilma, eller bara Itslearning. Elev hade svårt att veta var materialet och arbetsuppgifter fanns. Lärarna ska ha daglig kontakt med alla elever.

Sett till att vi var flera vuxna på plats i skolan, nu valde alla själva.

Givet information och material via en kanal. Viktigt att ha en bild över den totala arbetsmängden med skoluppgifter för eleverna, speciellt på högstadiet då de har flera olika lärare. Även viktigt med en daglig kontakt till eleverna och signalera till elevvården ifall det uppkommer oro för en elev under distansundervisningen.

Undervisningsrelaterat

Mer lärarledd undervisning på länk enligt läseordning istället för eget arbete hela tiden. Blev intensivt för många ambitiösa elever.

Kanske att alla lärare skulle haft samma förutsättningar och mer likvärdigt när det gäller hur de lägger upp sin undervisning och läxor.

Fråga 10. Vad behöver skolledningen främst, enligt dig, tänka på om en liknande situation uppstår igen?

Den sista öppna frågan har kommenterats av 17 personer. Även på denna fråga har några skrivit att skolledningen ska göra likadant som i våras eller att de inte vet. De andra kommentarerna handlar främst om behovet av information, tydlighet och struktur och att vara proaktiva.

Information, tydlighet och struktur

Ledningen bör enligt kommentarerna skapa tydlighet och struktur. Vara snabb med att ge information samt eftersträva enhetlighet både i hur lärarna arbetar och vilka digitala lösningar som väljs.

Tydlighet och struktur och mer samordning/delaktighet kring de elever som har olika insatser på skolan.

Vara mera bestämt/tydlig.

Mer struktur och organisation.

Information via en kanal och daglig kontakt till eleverna.

Att ha endast en informationskanal via nätet.

Vikten av att se alla elever, att alla elever blir hörda, sedda digitalt eller per telefon minst en gång per dag av en vuxen från skolan.

Haft kontakt med EVG.

Att vara proaktiv

Av kommentarerna kan bland annat utläsas att det måste finnas ett system för att tidigt kunna ingripa när situationen för någon enskild elev inte fungerar. Att vara proaktiv innefattar även att ge stöd åt lärarna.

Lärarna har en viktig roll, dels i att uppmärksamma elever där behov av stöd från elevvården kan uppkomma under distansundervisningen samt i att påminna eleverna om att elevvården finns om de behöver hjälp och stöd.

Elever med åtgärdsprogram kan behöva mer stöd.

Ännu snabbare fånga upp elever som inte fixar distansundervisning.

Att vara förberedd för olika scenarion och snabbt informera om vad som gäller och hur vi ska jobba.

Stöda lärarna i att undervisa, handleda och hålla kontakt med sina elevgrupper.

Del III Kompletterande intervjuer

Två kompletterande gruppintervjuer med representanter elevvårdspersonal genomfördes i december 2020. I intervjuerna lades fokus på eventuellt kvardröjande effekter rörande elevernas välbefinnande och lärande. Intervjusvaren som visar på eventuella kvardröjande effekter kan sammanfattas under fyra punkter:

- 1) En del elever hade svårt att komma tillbaka till en vanlig skolvardag när skolan startade på hösten och "drömmer sig tillbaka till distansundervisningen". Andra elever är lite ångestladade och rädda för att skolan ska stänga ner igen. Det kan handla om att återigen gå miste om det sociala som skolan erbjuder. Det kan också handla om att en del barn kanske inte har det bra hemma, speciellt inte om familjen blir psykosocialt belastad av exempelvis permitteringar och arbetslöshet.
- 2) Elever som inte vill vara i skolan möts kanske av en större acceptans nu under hösten, vilket eventuellt kan bidra till en ökad önskan om att få undervisas hemma. Ett förebyggande arbete kan handla om att låta de elever som normalt är svåra att få till skolan, få gå kvar i skolan vid en eventuell ny distansperiod, d.v.s. att göra ett undantag från distansundervisningen för dem – även om det rör sig om äldre elever.
- 3) En del elever har gett uttryck för att lärarna har försökt ta igen det som missades under våren och att det har lett till att det blivit mycket uppgifter och läxor under hösten.
- 4) Den generellt ökade stressnivån bland vuxna, både hos lärare och föräldrar gör att eleverna påverkas också idag. Exempelvis kan en ökad stress hos lärarna kopplas samman med att de under våren inte fick sänka vitsord och att de, inför julbetyget, inte vet hur de ska förklara varför ett vitsord måste sänkas.

I intervjuerna framkom även kommentarer som berörde situationen under distansundervisningen som inte elevvårdspersonalen inte varit så tydliga med i enkäten. Utifrån elevvårdspersonalens erfarenheter uppfattades att speciallärarna var duktiga på att uppmärksamma vilka elever som behövde extra stöd eller som behövde få sin undervisning i skolan. Det kan dock finnas ett mörkertal rörande elever som kanske hade behövt extra stöd från specialläraren. En del elever "fångades upp" först när problem hade uppstått.

Elevvårdspersonalen uppgav också att de i enstaka fall hade svårt att nå fram till elever som skulle ha behövt stöd från elevvården. Främst beskrevs detta handla om att lärarna inte alltid signalerade att någon enskild elev behövde få kontakt.

Sammantaget visar enkäten och de kompletterande intervjuerna att för den stora gruppen av elever fungerade distansundervisningsperioden bra. Det finns kvardröjande effekter både gällande elevernas välbefinnande och deras kunskapsutveckling som kanske kommer att komma fram först under vårterminen 2021. Det finns ett behov av att skapa tydligare och effektivare kommunikationsvägar mellan de personalgrupper som ansvarar för elevernas välbefinnande. Dock ger materialet indikationer på att det idag finns idag en större beredskap att kunna arbeta förebyggande inom elevvården om en liknande situation uppstår igen.

Bilaga 4 Föräldraenkäten (publicerad vt 2020)

Utvärdering av vårdnadshavares
uppfattning om
distansundervisningen
under Coronapandemin vt 2020

Inger Eriksson & Viveca Lindberg

Mariehamn: Living V&I Ab

Vt 2020

Inledning

Ålands landskapsregering har gett Living V&I Ab i uppdrag att via en enkät undersöka vårdnadshavarnas uppfattningar om hur distansundervisningen fungerat under Coronapandemin.

Enkäten, som genomfördes under perioden 4-25 maj 2020, omfattade 10 frågor med både fasta svarsalternativ och två öppna frågor. och utrymme för kompletterande kommentarer. Frågorna 1-3 utgör bakgrundsfrågor och de övriga 4-10 utgör värderande frågor:

1. I vilken skola går barnet?
2. I vilken årskurs går barnet?
3. Hur har undervisningen hittills varit organiserad?
4. Har skolan hittills haft daglig kontakt med barnet?
5. I vilken utsträckning bedömer ni att barnet hittills har kunnat tillgodogöra sig undervisningen i läsåmnen?
6. I vilken utsträckning bedömer ni att barnet hittills har kunnat tillgodogöra sig undervisningen i de praktiska ämnena?
7. Hur har barnets studiemiljö hemma fungerat hittills?
8. Hur har den tekniska utrustningen barnet behöver ha tillgång till fungerat hittills?
9. Hur mycket stöd har barnet hittills behövt av er för att kunna sköta skolarbetet?
10. Hur har barnet hittills klarat den uppkomna situationen?
11. Kommentera gärna med egna ord vad som hittills fungerat bra och mindre bra för barnet under den här perioden
12. Vad behöver kommunen och skolan tänka på om en liknande situation uppstår?

Enkäten riktades till alla vårdnadshavare med barn i grundskolans årskurs 1-9 vilket omfattar 3016 elever. Antalet elever har räknats som grund för svarsfrekvensen även om det har varit möjligt för två vårdnadshavare att svara för samma barn. Sammantaget har det inkommit 1851 svar vilket med denna beräkningsgrund ger en svarsprocent om 61%.

Vi har valt att i resultatredovisningen dela in skolorna i fyra distrikt: skärgården,⁷ NÅHD, SÅHD och Mariehamn. Svarsfrekvensen *mellan* dessa distrikt varierar mellan 58-76 procent (Tabell 1).

Tabell 1. Svarsfrekvens per distrikt

Distrikt	Antal elever	Antal inkomna svar	Svarsfrekvens i %
Skärgården	94	71	76%
NÅHD	677	412	61%
SÅHD	1080	685	63%
M:hamn	1173	683	58%
Totalt	3016	1851	61%

⁷ Skärgårdsskolorna utgör inte ett distrikt på motsvarande sätt som NÅHD och SÅHD distrikten men hanteras i denna undersökning ändå som ett sådant för att få ett sammanhållet resultat av de små skärgårdsskolorna.

Inom respektive distrikt är variationen för svarsfrekvensen större (Tabell 2). Svarsfrekvensen är relativt jämt fördelad sett till antalet elever och antalet svar för de olika årskurserna (mellan 58-68%). Dock är svarsfrekvensen i årskurs 9 betydligt lägre (50%).

Tabell 2. Svarsfrekvens per skola

Skola	Antal elever	Antal inkomna svar	Svarsfrekvens i %
Brändö	23	25	109%
Föglö	39	22	56%
Kumlinge	18	12	67%
Kökar	14	12	86%
GHS	213	117	55%
Geta	34	20	59%
Källbo	202	135	67%
Rangsby	74	54	73%
Sund	71	31	44%
Vårdö	25	16	64%
Ödkarby	58	39	67%
KHS	352	195	55%
Eckerö	51	28	55%
Lemland	129	66	51%
Lumparland	28	17	61%
Näfsby	113	84	74%
Södersunda	112	80	71%
Vikingaåsen	270	200	74%
Strandnäs	484	231	48%
Ytternäs	261	217	83%
Övernäs	428	235	55%
Träningsundervisningen	25	15	60%
Totalt	3016	1851	61%

Svarsandelningen fördelad på lågstadiet (1-6) och högstadiet (åk 7-9) anger en något högre svarsfrekvens från vårdnadshavarna med barn i lågstadiet jämfört med högstadiet.

Tabell 3. Svarsfrekvens per stadium

Stadium	Antal elever	Antal inkomna svar	Svarsfrekvens i %
Lågstadiet	2014	1295	64
Högstadiet	1010	556	55
Totalt	3024	1851	61

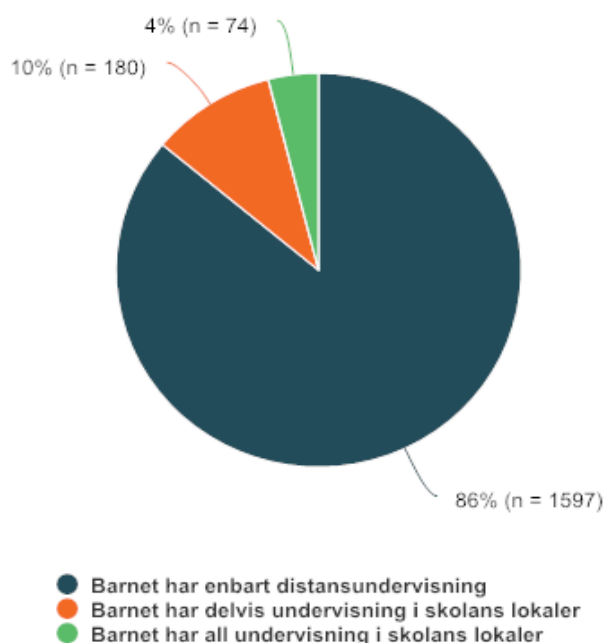
Del I Frågor med fasta svarsalternativ

I det följande presenteras resultatet för frågorna 3-12. Med hänvisning till att flera skolor är mycket små och materialet därmed är för litet för statistiskt säkra skolvisa analyser, är det inte relevant att göra några ingående jämförelser mellan skolorna, i stället presenteras resultatet för hela Åland och distriktvis. Genomgående har en jämförelse i svarsmönstret genomförts för att urskilja eventuella skillnader mellan låg- och högstadiet. Sådana skillnader har endast noterats i relation till fråga 4 och 9. I det sammantagna materialet för hela Åland återfinns även svaren från de vårdnadshavare som har barn i Träningsundervisningen (årskurs 1-10). I de distriktvisa redovisningarna är inte svar för Träningsundervisningen medtagna då barnen inte hör till ett enskilt distrikt.

Frågorna var ställda så att vårdnadshavarna skulle svara hur distansundervisningen fungerat hittills. Den 14 maj öppnade skolorna igen vilket innebär att en del av vårdnadshavarna (ca 500 av 1851) har besvarat enkäten efter det att barnen återgått till att få undervisningen i skolans lokaler.

Fråga 3. Hur var undervisningen organiserad?

De allra flesta (86%) har svarat att barnet enbart haft distansundervisning. 10% har svarat att barnet delvis haft undervisning i skolans lokaler och 4% har svarat att barnet haft all undervisning i skolans lokaler (figur 1).

Figur 1. Hur har undervisningen varit organiserad?

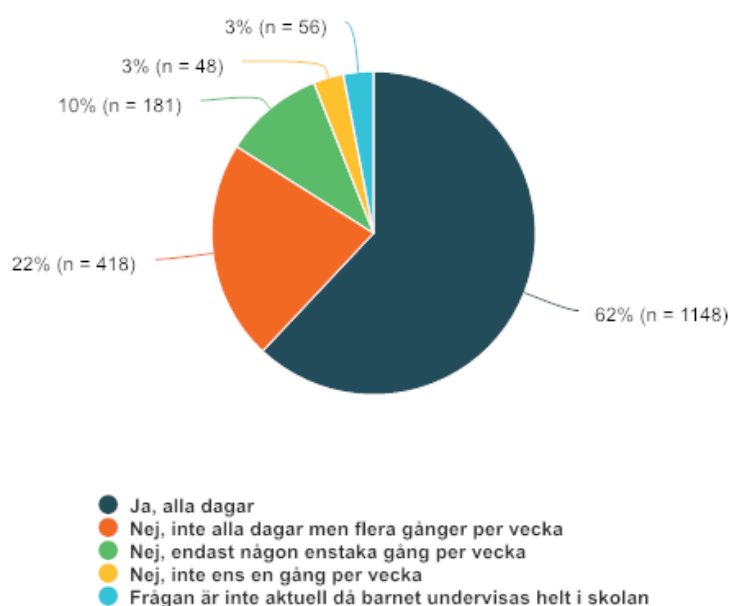
Fördelningen gällande hur undervisningen var organiserad är i princip lika för de olika distrikten. Mer än 80% har haft all undervisning på distans. De föräldrar som svarat att barnet delvis haft undervisning i skolans lokaler är 10% eller färre, medan ca 3% inom NÅHD, SÅHD och i Mariehamn har svarat att barnet haft all undervisning i skolans lokaler. I skärgården har 7 svarat att barnet delvis haft undervisning i skolans lokaler och 6 har svarat att barnet haft all undervisning i skolan. Av de 15 vårdnadshavare med barn i Träningsundervisningen som besvarat enkäten uppger nio att barnet har haft enbart distansundervisning och 6 att barnet haft all undervisning i skolans lokaler (tabell 4 nedan).

Tabell 4. Distriktvis fördelning av svaren i relation till frågan om undervisningens organisering

Undervisningen organisering	Enbart distans	Delvis distans	Enbart i skolan
Skärgården	58 (82%)	7 (10%)	6 (8%)
NÅHD	86%	< 10%	> 4%
SÅHD	85%	12%	3%
M:hamn	89%	8%	3%

Fråga 4: Har skolan haft daglig kontakt med barnet?

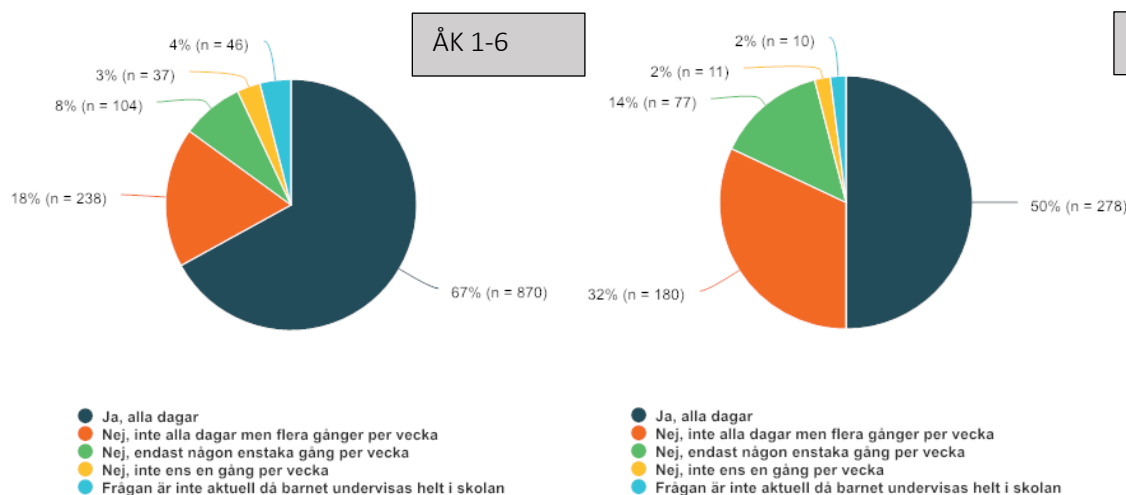
Enligt direktiven skulle skolan ha kontakt med barnet minst en gång om dagen. I enkäten ombads vårdnadshavarna att svara om skolan haft sådan kontakt. Av figur 2 här intill framgår att 62% av vårdnadshavarna har svarat att skolan haft daglig kontakt med barnet. 22% har svarat att skolan inte haft daglig kontakt men att de haft kontakt flera gånger per vecka. 10% har svarat att skolan endast haft kontakt någon gång per vecka och 3% att skolan inte ens en gång per vecka haft kontakt med barnet. 3% har valt svarsalternativet att *frågan inte är relevant* då barnet haft all undervisning i skolan.

Figur 2. Har skolan haft daglig kontakt?

Av figur 3 nedan framgår att lågstadiet i högre utsträckning (67%) haft daglig kontakt med barnet jämfört med högstadiet (50%).

DISTANSUNDERVISNING ELLER SJÄLVSTUDIER – UTVÄRDERING AV LÄRARES, REKTORERS OCH ELEVVÅRDSPERSONALS ERFARENHET DISTANSUNDERVISNINGEN VT 2020

Figur 3. Jämförelse mellan lågstadiet och högstadiet gällande daglig kontakt

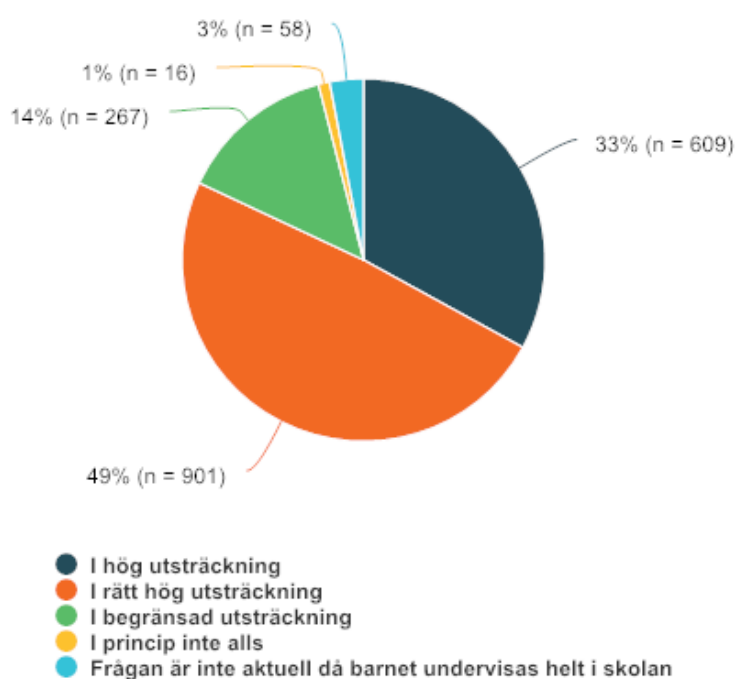
I skärgården (62 av 71) och inom NÅHD (79%) har flest vårdnadshavare svarat att skolan haft daglig kontakt med barnet (tabell 5 nedan). Lägst andel som svarat att skolan haft daglig kontakt återfinns i SÅHD (47%). I Mariehamn uppger 64% att skolan haft daglig kontakt med barnet. I relation till de övriga svarsalternativen som anger att skolan inte haft daglig kontakt med barnet framgår att inom SÅHD har 32% och inom Mariehamn har 22% svarat att skolan haft kontakt flera gånger per vecka. Svarsalternativet som anger att skolan endast enstaka gånger haft kontakt med barnet har inte valts av någon i skärgården av 6% inom NÅHD, 14% inom SÅHD och 9% inom Mariehamn. Inom SÅHD och Mariehamn har 4% respektive 3% svarat att skolan inte haft kontakt med barnet ens en gång per vecka. 3% har valt svarsalternativet att *frågan inte är relevant* då barnet haft all undervisning i skolan.

Tabell 5. Distriktvis fördelning av svaren i relation till frågan om daglig kontakt.

Kontakt	Alla dagar	Flera gånger i veckan	Enstaka gång per vecka	Inte ens en gång per vecka
Skärgården	62 (87%)	5 (7%)	0	0
NÅHD	79%	12%	6%	< 1%
SÅHD	47%	32%	14%	4%
M:hamn	64%	22%	9%	3%

Fråga 5: Hur har barnet kunnat tillgodogöra sig undervisningen i läsåmnena?

Enligt anvisningarna från Landskapsregeringen ska studierna fortgå i alla läroämnen i så stor utsträckning som möjligt, genom bland annat digitala läromedel, självstudier och olika digitala lärplattformar. I enkäten fick vårdnadshavarna värdera i hur hög utsträckning barnet har kunnat tillgodogöra sig undervisningen i läsåmnena. Sammantaget 82% har svarat att barnet har kunnat i *hög* eller *rätt hög utsträckning* kunnat tillgodogöra sig undervisningen i läsåmnena. 14% har valt svarsalternativet *i begränsad utsträckning* och 1% har valt svarsalternativet i ringa utsträckning. 3% har valt svarsalternativet att frågan *inte är relevant* då barnet haft all undervisning i skolan (figur 4).

Figur 4. Hur har undervisningen i läsåmnena fungerat?

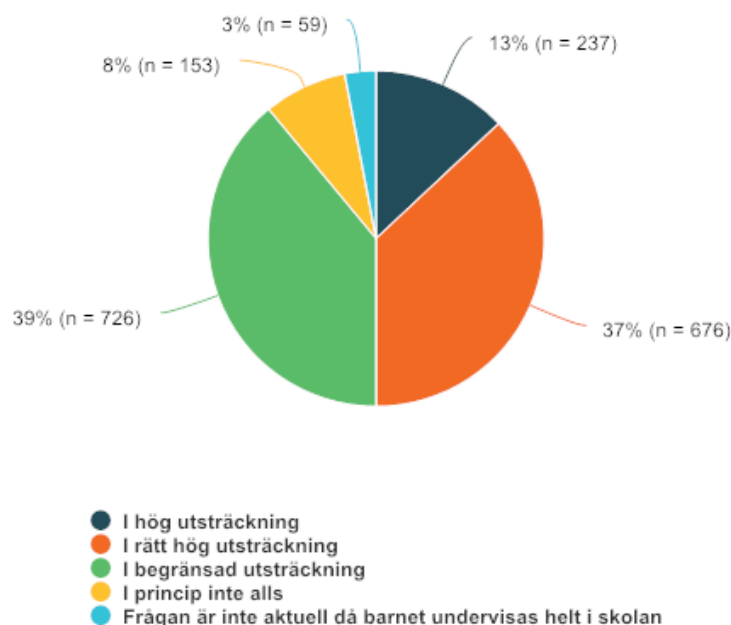
I en distriktvis jämförelse (tabell 6 nedan) framträder inte någon större skillnad mellan distrikten. Andelen som svarat att barnet i *hög* eller *rätt hög utsträckning* har kunnat tillgodogöra sig undervisningen i läsåmnena har 80-86% av vårdnadshavarna svarat. *I begränsad utsträckning* har mellan 11-16% svarat. Svarsalternativet *i princip inte alls* har markerats av 2% av vårdnadshavarna i Mariehamn och under 1% inom NÅHD och SÅHD. Ingen av vårdnadshavarna i skärgården har markerat detta svarsalternativ.

Tabell 6. Distriktvis fördelning av svaren i relation frågan om undervisningen i läsåmnena

Läsämnen	I hög utsträckning	I rätt hög utsträckning	I begränsad utsträckning	I princip inte alls
Skärgården	26 (37%)	32 (45%)	9 (13%)	0
NÅHD	38%	48%	11%	< 1%
SÅHD	28%	53%	15%	< 1%
M:hamn	34%	46%	16%	2%

Fråga 6: Hur har barnet kunnat tillgodogöra sig undervisningen i de praktiska ämnena?

När det gäller frågan om hur barnet har kunnat tillgodogöra sig undervisningen i de praktiska ämnena framträder en rätt annorlunda bild jämfört med undervisningen i läsåmnena. Endast 13% har valt svarsalternativet *i hög utsträckning*. 37% har valt svarsalternativet *i rätt hög utsträckning* och nästan lika många 39% har valt det svarsalternativ som anger att barnet *i begränsad utsträckning* har kunnat tillgodogöra sig undervisningen i de praktiska ämnena. 8% har valt svarsalternativet *i princip inte alls* (se figur 5).

Figur 5. Hur har undervisningen i praktiska ämnen fungerat?

I den distriktvisa jämförelsen i tabell 7 är frekvensfördelningen i de olika distrikten princip den samma som för hela Åland. Där de flesta av vårdnadshavarna antingen svarat att undervisningen fungerat *i rätt hög utsträckning* (28-39%) eller *i begränsad utsträckning* (38-45%).

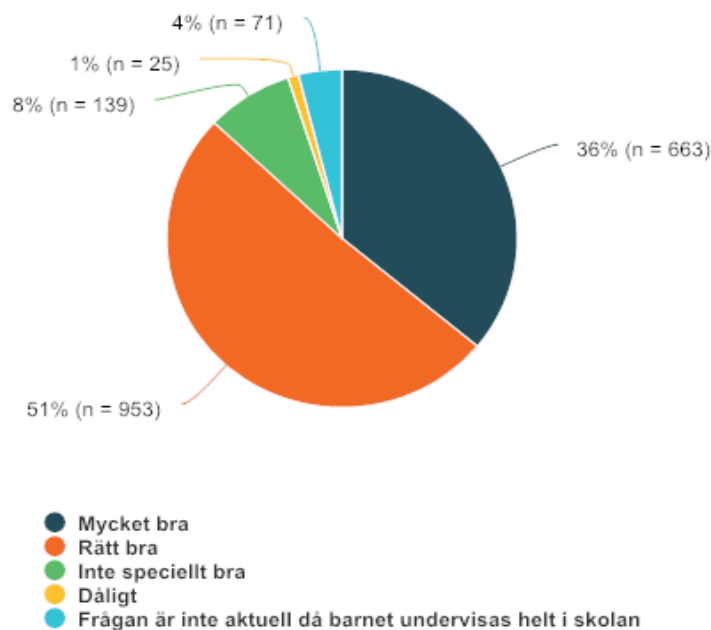
Tabell 7. Distriktvis fördelning av svaren i relation till frågan om undervisningen i de praktiska ämnena

Praktiska ämne	I hög utsträckning	I rätt hög utsträckning	I begränsad utsträckning	I princip inte alls
Skärgården	7 (10%)	20 (28%)	32 (45%)	7 (10%)
NÅHD	13%	33%	39%	12%
SÅHD	12%	38%	40%	7%
M:hamn	14%	39%	38%	7%

Fråga 7: Hur har barnets studiemiljö fungerat?

I frågan angavs att för att barnet ska kunna koncentrera sig på skolarbetet ställs krav ostördhet och utrymme. I relation till det fick vårdnadshavarna uppskatta hur barnets studiemiljö hade fungerat. Sammantaget har 87% svarat att studiemiljön fungerat *mycket bra* eller *rätt bra*. 8% har svarat att studiemiljön *inte har fungerat speciellt bra*. 1% (25 personer) har svarat att barnets studiemiljö har fungerat *dåligt*. Andelen som valt svarsalternativet att frågan inte är aktuell då barnet haft all undervisning är för denna fråga 4%, det vill säga något högre än för de tidigare frågorna (se figur 6 nedan).

Inte heller för denna fråga går det att urskilja någon egentlig skillnad mellan hur vårdnadshavarna inom

Figur 6. Hur har barnets studiemiljö fungerat?

de olika distrikten svarat jämfört med Åland som helhet (tabell 8 nedan).

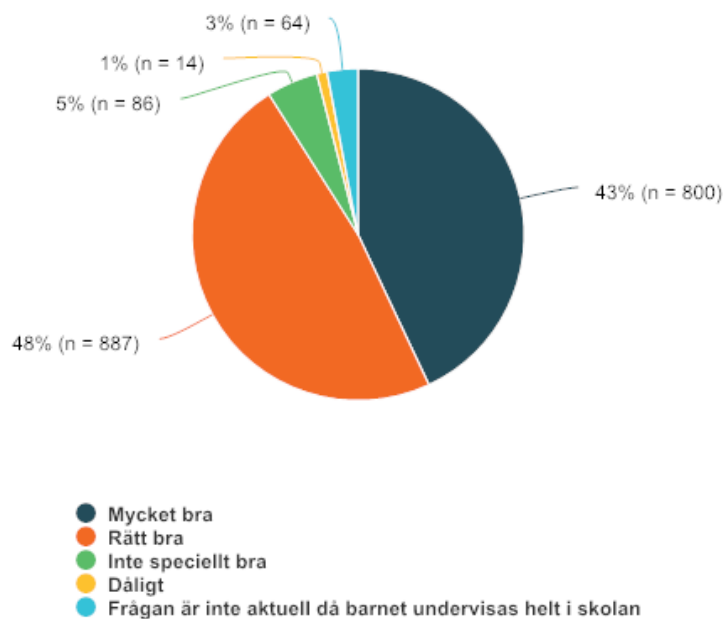
Tabell 8. Distriktvis för delning av svaren i relation barnets studiemiljö

Studiemiljö	Mycket bra	Rätt bra	Inte speciellt bra	Dåligt
Skärgården	24 (34%)	39 (55%)	2 (3%)	0
NÅHD	37%	50%	7%	1%
SÅHD	31%	57%	8%	1%
M:hamn	40%	48%	8%	1%

Fråga 8: Hur har den tekniska utrustning barnet behövde ha tillgång till fungerat?

Av figur 7 nedan framgår att 91% av samtliga vårdnadshavare som besvarat denna fråga har markerat något av de två positiva svarsalternativen *mycket bra* (43%) eller *rätt bra* (48%). 5% har svarat att den tekniska utrustningen *inte fungerat speciellt bra* och 1% vilket motsvaras av 14 personer att tekniken fungerat *dåligt*. 3% har valt svarsalternativet som anger att frågan inte är aktuell.

Figur 7. Hur har tekniken fungerat?

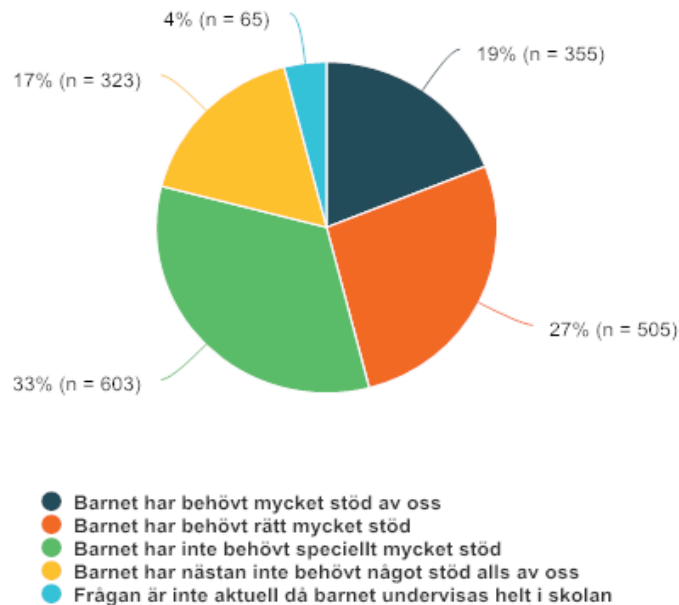
Vidare framgår av tabell 9 nedan att vårdnadshavarna i de olika distrikten har svarat på i princip likartat sätt och så att vårdnadshavarna i skärgården endast valt något av de två positiva svarsalternativen.

Tabell 9. Distriktvis fördelning av svaren angående den tekniska utrustningen

Teknik	Mycket bra	Rätt bra	Inte speciellt bra	Dåligt
Skärgården	29 (41%)	36 (51%)	0	0
NÅHD	39%	52%	4%	<1%
SÅHD	40%	51%	6%	<1%
M:hamn	49%	43%	5%	1%

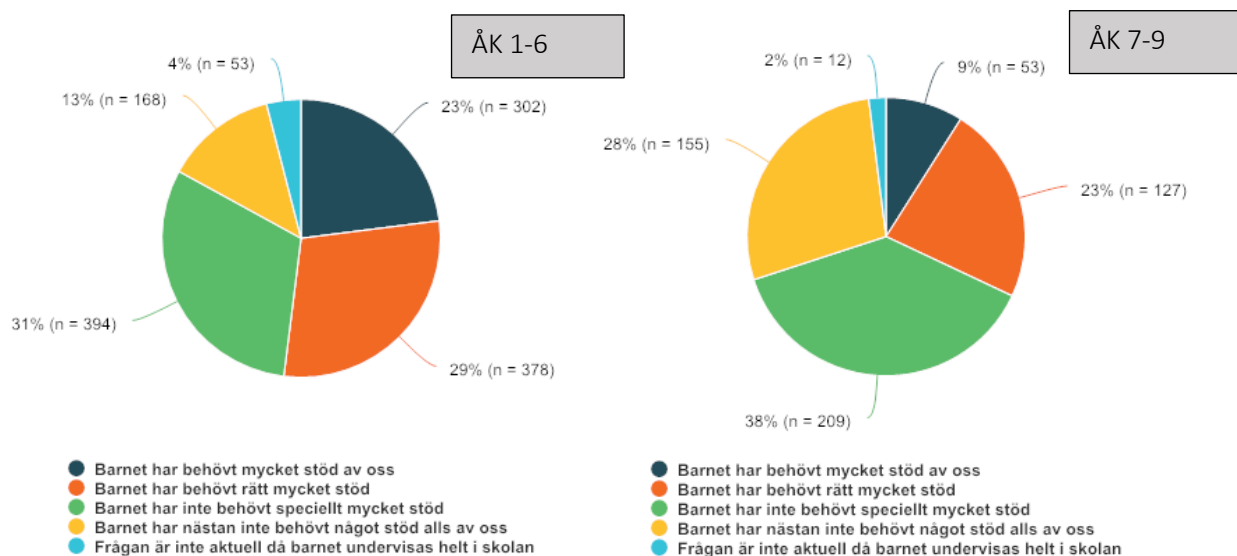
Fråga 9: Hur mycket stöd har barnet behövt av er för att kunna sköta skolarbetet?

För att få en uppfattning om hur mycket stöd barnet har behövt av vårdnadshavarna för att kunna sköta skolarbetet (se figur 8). De två första svarsalternativen anger att barnet har behövt *mycket* eller *rätt mycket* stöd har valts av sammanlagt 46%. 33% har svarat att barnet *inte behövs speciellt mycket stöd* och 17% att barnet *nästan inte alls har behövt något stöd*.

Figur 8. Hur mycket stöd har barnet behövt?

I relation till denna fråga har vi även valt att jämföra svaren i relation till om barnet går i lågstadiet eller högstadiet (figur 9 nedan). Vid en jämförelse mellan hur svaren om barnets behov av stöd fördelar sig mellan lågstadiet och högstadiet framträder en bild av att behovet av stöd var större i lågstadiet. *Mycket stöd* eller *rätt mycket stöd* har 52% av vårdnadshavarna med barn i lågstadiet

Figur 9. Jämförelse mellan lågstadiet och högstadiet gällande behov av stöd

svarat. Motsvarande andel för högstadiet är 32%. Att barnet *inte behövt speciellt* Att barnet *inte behövt speciellt mycket* eller *nästan inget stöd alls* har 44% av vårdnadshavarna med barn i lågstadiet svarat. Motsvarande andel för högstadiet är 66%.

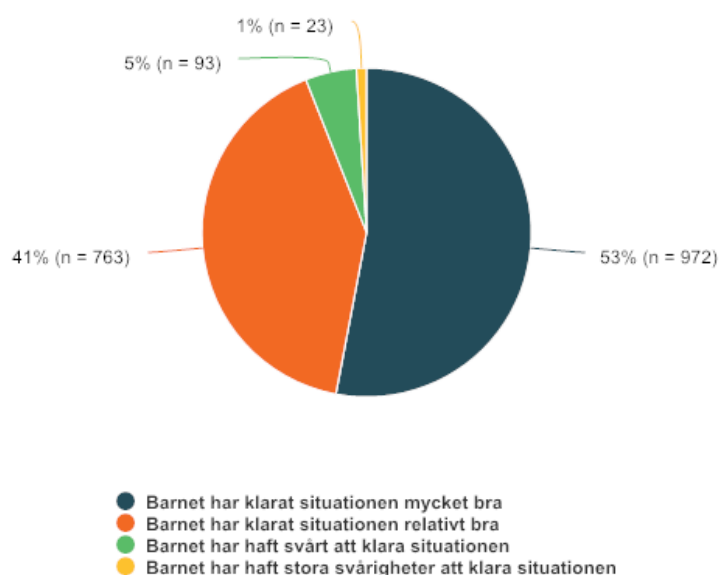
Vid en distriktvis jämförelse i tabell 10 nedan framgår att vårdnadshavarna inom NÅHD, SÅHD och Marihamn har svarat i princip lika. I skärgården visar svaren att en högre andel av vårdnadshavarna ger uttryck för att barnet inte har behövt särskilt mycket stöd jämfört med de tre andra distrikten.

Tabell 10. Distriktvis fördelning av svaren om barnens behov av stöd

Behov av stöd	Behövt mycket stöd	Behövt rätt mycket stöd	Inte behövt speciellt mycket stöd	Nästan inte behövt något stöd alls	Frågan inte aktuell
Skärgården	8 (11%)	11 (16%)	24 (34%)	22 (31%)	6 (8%)
NÅHD	19%	26%	36%	15%	4%
SÅHD	19%	31%	31%	16%	3%
M:hamn	20%	25%	33%	19%	3%

Fråga 9: Hur har barnet klarat av den uppkomna situationen?

Med denna fråga önskade vi att vårdnadshavarna skulle bedöma hur barnen under denna mycket speciella situation som coronapandemin orsakat påverkats psykologiskt och socialt. Vårdnadshavarna ombads svara hur väl de uppfattar att barnet klarat av situationen. Av figur 10 framgår att flertalet (94%) har svarat att barnet klarat av situationen *mycket bra* (53%) eller *relativt bra* (41%). Detta innebär att färre uppgett att barnet inte klarat situationen så bra. 5% har valt svarsalternativet som anger att *barnet har haft svårt att klara situationen* och 1% (23 personer) att *barnet haft stora svårigheter att klara situationen*. Det finns en svag tendens som visar att vårdnadshavarna med barn i högstadiet inte i lika hög utsträckning svarat att barnet har klarat situationen *mycket bra* jämfört med lågstadiet (49% i högstadiet och 54% i lågstadiet).

Figur 10. Hur har barnet klarat den uppkomna situationen?

I en distriktsvis jämförelse (tabell 11) framgår även för denna fråga att svaren fördelar sig i stort sett lika oavsett distrikt. Dock så att endast 1 vårdnadshavare har svarat att *barnet haft svårt att klar situationen*. I samtliga distrikt är det runt 1 % som svarat att *barnet haft stora svårigheter att klara situationen*.

Tabell 11. Distriktsvis fördelning gällande hur barnet klarat den uppkomna situationen

Klarat den uppkomna situationen	Mycket bra	Relativt bra	Haft svårt	Haft stora svårigheter
Skärgården	41 (58%)	28 (40%)	1 (<1%)	1 (1%)
NÅHD	57%	39%	4%	<1%
SÅHD	48%	45%	5%	>1%
M:hamn	54%	39%	6%	1%

Del II Öppna frågor

Enkäten avslutades med två öppna frågor i vilket vårdnadshavarna gavs möjlighet att fritt formulera sina intryck och erfarenheter.

Fråga 11. Kommentera gärna med egna ord vad som hittills fungerat bra och mindre bra för barnet under den här perioden

Bilden av hur distansundervisningen har fungerat visar att det uppenbarligen varit mycket olika. I huvudsak kan kommentarerna delas in i två kategorier: de som utgör kompletterande beskrivningar av att undervisningen fungerat bra och de som lyfter problem och ibland även frustration. Vi har valt ut citat för att exemplifiera hur vårdnadshavarna har uttryckt sig. Exempelen är valda så att de representerar en bredd men varje svar förekommer flera gånger även om de inte är formulerade på exakt samma sätt. För att bevara anonymiteten har citaten i en del fall justerats, det gäller t.ex. stavfel har korrigerats, namn på barnet, läraren eller skolan har uteslutits, liksom kommentarer av mera privat karaktär har uteslutits. Vissa citat är också redigerade då det i en och samma citat kan finnas kommentarer av olika slag. Ibland har vi löst det genom att dela upp citatet och föra in delar av texten under olika kategorier. I det fall vi har uteslutit något ur ett citat är detta markerats med /.../. Det centrala är att innebörden i alla svar har beaktats.

Distansundervisningen har fungerat bra eller mycket bra

Bland de kommentarer som helt eller delvis är uttrycker att distansundervisningen har fungerat bra finns sådana som uttrycker bedöm och uppskattning till lärarna och skolan. Av sammantaget 1132 vårdnadshavarna som kommenterat har strax under 20% (2 av 10) avgett enbart positiva kommentarer. Flera av de positiva kommentarerna visar dock att närvaro av en vuxen varit en förutsättning.

- Vår lärare har varit superduktig. Filmer och egna instruktioner. Zoom-möten. Och gjort det bästa för oss. Stort beröm.
- I och med att det funnits så gott stöd från skolan och framför allt från klassläraren har skolarbetet fungerat mycket bra även om man som förälder själv arbetat hemifrån.
- Vår sjundeklassare har hög studiemotivation och vill prestera. Att få vara hemma, /.../ och göra uppgifter i sin egen takt har passat utmärkt. Hon har också förstått hur viktigt det är att våga fråga/begära hjälp när hon inte förstått en uppgift.
- Beträffande de praktiska ämnena är det bra att uppgifterna fått en tydlig anknytning till vardagen/hemmet.
- Mitt barn har mått väldigt bra att få studera i lugn miljö utan yttre stimulans. Resultaten är mycket bättre än i skolan.
- Barnet har lätt för att anpassa sig och har inte haft svårigheter i och med denna situation. Det har varit jättebra med genomgångar av läraren via Youtube och individuell feedback har skickats till barnet av läraren varje gång som uppgifter skickats in från hemmet. Barnet har även uppskattat att läraren har ringt en gång i veckan. Vi har upplevt det som positivt att skoluppgifter har kunnat göras närsomhelst under dagen, ingen bestämd deadline under dagen.
- Vi kan faktiskt inte se något negativt med distansundervisningen som varit.
- Eftersom vårt barn har lätt för sig i skolan och skolan redan sedan tidigare var en 1:1-skola där alla elever har en egen Ipad som används i undervisningen har vi inte märkt några bekymmer.

DISTANSUNDERVISNING ELLER SJÄLVSTUDIER – UTVÄRDERING AV LÄRARES, REKTORERS OCH ELEVVÅRDSPERSONALS ERFARENHET DISTANSUNDERVISNINGEN VT 2020

- Tycker dock att alla lärare har gjort sitt yttersta i situationen. En stor eloge till samtliga lärare ❤️ Tack 🙏.
- Klassläraren har varit fantastiskt engagerad och det har gjort att eleven har klarat undervisningen galant. Läraren har funnits tillgänglig för frågor och svarat snabbt. Eleverna har skapat egna smågrupper som chattat och hjälpt varann. Fast de varit på olika håll har de kommit överens om att ta raster och ätpaus på samma gång så att de sedan kunde chatta vidare och hjälpa varann med skolarbetet. Inget har funkade dåligt.
- Utmärkt ledarskap i skolan, rektorn har haft koll på läget och visat vägen. Även klassläraren varit jättebra och van med digitala verktyg ända från början. 10 poäng till skolan för arrangemangen kring distansundervisningen!

Det finns även kommentarer som anger att undervisningen fungera bra men att barnet saknat de sociala kontakterna, eller att tekniken inte fungerat bra.

- Skulle säga att det mesta gått jättebra för mitt barn. Det som har varit jobbigt är att inte fått träffa sina kompisar.
- Kompiskontakten och det sociala i skolan har han saknat. Kontakten med lärarna har funkade bra och klassråd på zoom har varit uppskattat.
- Eleven har fått träna på nya strategier för distansundervisning-positivt. Eleven har saknat den direkta kontakten till lärare och klasskamrater-negativt.
- Det mesta har fungerat bra. Lite problem med It's learning plattformen. Den har varit överbelastad.
- Det som har blivit bra är att eleven har blivit mer självständig, samt lärt sig datorkunskap. Mindre bra är programmet Its learning inte är så användarvänligt, dvs mycket krångel å buggar.
- Hemundervisningen har fungerat över förväntan. Dock har vi upplevt det råddigt när flera plattformar för uppgifter och inlämningar har använts. Uppgifter har kommit på både WILMA och Itslearning, svårt till en början innan eleven förstod systemet och vilka lärare som använde sig av vad. Inlämningar har lämnats in på flera olika ställen (mail, Wilma, Itslearning). Vore bättre att alla lärare håller sig till Itslearning eftersom där går det även att lämna in med bild! Tydlighet när det gäller uppgifterna är A och O. Lärarna behöver vara ÖVERtydliga med vad de förväntar sig av en uppgift. Zoom mötena/lektionerna har varit behövliga och uppskattade! Dock är det inte alla lärare som har använt sig av den möjligheten. Kanske önskvärt att eleverna kunde fått haft någon zoomlektion i alla ämnen under hemundervisningsperioden. Kontakten med skolan har varit bra. Uppskattat att klassläraren tog sig tid att ringa personligen till eleven för att höra hur allt går!

Det finns även kommentarer ger uttryck för att undervisningen och/eller situationen blev bättre eller riktigt bra när skolan tagit tag i initiala problem eller utmaningar. Bland dessa kommentarer finns även exempel på att när det löste sig med skollunchen blev situationen bättre.

- I början var det oklart hur undervisningen skulle gå till och lärarna hade ganska olika metoder och sätt att informera, undervisa och ge läxor. Nu är det bättre synkat.
- Det var lite svajigt i början med all teknik och var man skulle hitta alla uppgifter då de kom i olika kanaler och på olika sätt. Virtuella möten har varit bra.
- Det var litet krångligt i början då all info inklusive dagens uppgifter endast delades ut i Wilma. Det blev mycket enklare då uppgifterna även blev synliga i Teams så att barnet själv kunde hålla koll på vad som skulle göras, samt att de kunde klicka på alla länkar direkt i datorn. Det har blivit flera Teams-möten per vecka vilket jag tycker är bra för det skapar ett speciellt fokus hos barnet.

- Lite oklart i början med skoluppgifterna men det klargjordes bättre efterhand. I vårt hem har det varit helt utan bekymmer att genomföra skolarbetet för en "ettapluttare". Har varit tryggt att ha barnet hemma och givit familjen mer än det tagit. Fint samarbete och stöd från skolan.
- Gällande lärarens kontakt med eleven blev det bättre några veckor in i distansstudierna. De första veckorna hade läraren ingen direkt kontakt med eleven utan rättade bara inskickade uppgifter. Bra att få uppgifterna kvällen innan. Eleven uppskattade mycket alla videor som lärarna spelade in. Generellt sett förverkligade lärarna i åk 2 /.../ distansundervisningen på ett utomordentligt sätt! Bravo!

Slutligen finns det även de som i sina kommentarer uppger att det har fungerat bättre med distansundervisning än vanlig undervisning. Ett fåtal av uttrycker även önskemål om att distansundervisningen ska permanentas.

Distansundervisningen har inte fungerat speciellt bra eller dåligt

De flesta kommentarer som ger uttryck för att det inte har fungerat bra med distansundervisningen kan kopplas till hur undervisningen organiserats och följts upp.

- Skolan har gjort det lätt för sig genom att sända ut uppgifter som eleven ska utföra på egen hand utan undervisning, eleven har blivit hänvisad till att ta reda på själv för att lära sig. Stora krav på eleven i förhållande till kraven på läraren. Det finns stor förbättringspotential. Ingen synkronisering mellan ämneslärarna gällande deadline för uppgifter. Digitala prov för utvärdering /.../ ingen från skolan har hört sig för till hemmet för att fråga hur det går och ingen har heller meddelat respons på uppgifter o dyl, som vårdnadshavare har jag helt tappat insyn i skolarbetet för mitt barn fastän det borde vara tvärtom då undervisningen sker hemma.
- Skolan har varit fantastisk med dess lärare och rektor. Uppgifterna har varit tydliga och mängden läxor har varit på en lagom och bra nivå. Vårt barn har i princip behövt ha stöd i allt den skulle ta tag i gällande uppgifter. Mycket styrning i vad och när vi gör saker. Men det är en årskurs 1:a vi har. 😊 under denna tid har jag fått ännu större respekt för läraryrket!
- Mindre bra: att få tillgång till materialet som delats i allehanda flikar, länkar och forum. Otydlig struktur. Skulle jag själv varje morgon komma till jobbet och behöva gå in i alla avdelningars bokningssystem för att kolla om jag fått nya bokningar skulle jag garanterat missa möten.
- Samt att lärare inte lagt ut lektionstimmar i tid på kvällen före utan gjort det sent efter att eleven gått i säng så. Eleven missar lektionen klockan 9:00 på morgonen. Eleven har kollat på kvällen innan läggdags vad som skall göras följande dag och gjort upp ett schema efter det och ställt klockan efter det.
- Undervisningsmaterialet är för spritt. Flera olika digitala plattformar att hålla koll på lösenord, hitta länkar etc. samt flera olika läroböcker, papper & häften för ett och samma ämne. Detta borde gå att göra mycket mera samlat utan att för den skull tappa innehåll. Största delen av tiden för hemundervisningen har gått åt att hitta rätt material istället för själva undervisningen.
- Största problemet är att lärarna sinsemellan inte samarbetar för att få ut information och uppgifter i samma verktyg och på samma sätt. Vi har blandat fått genom: Wilma (olika sätt i Wilma) Itslearning (många olika sätt där), mejl, youtube, messenger, zoom, nearpod m.m. En del lärare skickar ut allt i början av veckan, andra förväntar sig att ha zoom-lektion enligt schema osv. En del lärare har krävt 45 minuters aktivt arbete per lektion, vilket blir dubbelt mer än i skolan (det krävs tid för tekniken, instruktioner m.m.). För eleven blir det att kolla ALLA kanaler minst en gång i timmen för att hålla sig uppdaterad för att inte missa något. Det har inte funnits någon undervisning alls - enbart utskick av uppgifter och sedan någon enstaka uppföljning.

- Det som även fungerat mindre bra är att alla lärare har olika kanaler att kommunicera genom. Det är väldigt rörigt och oklart för barn och föräldrar hur/när/var man skall träffas. Vissa lärare bjuder in hela årskullen, dvs alla 8:or, och vissa andra lärare har inte fått tekniken att fungera. Det har kort och gott inte funnits någon distansundervisning. Att skicka uppgifter per mail är inte samma sak som att undervisa...
- Skolan borde koncentrera sig på vissa ämnen och inte alla. Vissa lärare meddelar söndag kl: 23 om följande dag, INTE ok! Rörigt i Teams med alla läxor i olika ämnen. För mycket ansvar för en 13 åring.
- I princip ingen undervisning alls, nästan bara uppgifter som ska lämnas in. Borde ha undervisning via Teams eller dylikt. Barnet kunde försova sig halva dagen utan att nå reagerade. Krävs att förälder är hemma, vilket vi inte var då vi inte jobbar hemma. När de undantagsvis skulle använda Zoom så fanns det inga tydliga instruktioner hur det skulle laddas ner och ingen genomgång före lektionen, utan vi föräldrar fick försöka hjälpa kl 22 på kvällen inför morgondagens första lektion. De kunde ha haft tydliga instruktioner och genomgång av program innan de tas i bruk på lektion, och att alla använder samma program. Kan tyvärr inte komma på något som fungerat bra.
- Jag tycker att responsen på inlämnade uppgifter är under all kritik, ett ok eller ett tack, sedan inget mer, svårt att veta om uppgiften varit bra, mindre bra eller inte alls bra. Skapar även lägre motivation för eleven att lämna in uppgifter och göra dem ordentligt när eleven upplever " att läraren ändå inte bryr sig". Även att ha kontakt via Skype endast vid en uppgift eller två upplevde jag att var svagt. Det hade varit bra att träffats varje dag på Skype med läraren åtminstone. Enskilt ibland, i grupp ibland. Jag har också saknat mer uppgifter i de ämnen som inte är läsämnen, endast 3 uppgifter totalt i slöjd och bildkonst under hela Corona perioden.
- Skolan har informerat bra och gjort allt vad de kunnat i en ny och för alla ovanlig situation. Tack alla lärare för att ni gjort så bra arbete.

Ytterligare kommentarer handlar om att distansundervisningen i relation till de praktiska ämnena varit extra svår innehållsligt eller att den i princip inte kunnat genomföras.

- De praktiska ämnena har blivit teoretiska med omfattande inlämningsarbeten.
- Tråkigt att ämnen som bildkonst, slöjd och gymnastik har nerprioriterats.
- Litet knepigt har det varit att tillgodogöra sig de praktiska ämnena, speciellt idrott/gymnastik. Som förälder har man behövt engagera sig lite extra vilket inte alltid är möjligt.

Ett antal kommentarer handlar om problem relaterat till teknik.

- Skolan hade inte dator att låna ut, vilket har medfört problem.
- Hög belastning på Teams har gjort det rätt trögt vissa dagar.
- Teams har tidvis strulat med bl.a. uppgifterna som hoppar på fel. Läraren har dock löst det på annat sätt för att kunna lämna in uppgifterna. Mycket klickande i Teams för att hitta rätt.
- Teknikstrul med Magic. Flera gånger som vi sett på medan uppgifter lämnats in, för att sedan få feedback om att så inte är fallet.
- Datorkrånglet har varit det överlägset mest problematiska. Dator som låser sig, överbelastat wifi, svårt att navigera på Teams, teknik som inte funkar som den ska. Vårt barn har pga många hemmavarande inte haft en riktigt bra arbetsplats, men krånglande dator teknik har ändå varit värst.

Ett annat skäl till att undervisningen har fungerat mindre bra eller dåligt hänger samman med behovet av vuxenstöd hemma.

- Ingenting har fungerat bättre eller ens lika bra som normalt. Mycket har fungerat mycket sämre. Hemmamiljön fungerar inte för vår pojke. Han klarar inte av att hålla fokus på studierna, knappt ens när en förälder är konstant närvarande. Vi har behövt säga till på skarpen med ilska i rösten för att det överhuvudtaget skall hända någonting och ändå krävs långa sessioner för att få uppgifterna utförda. Om vi låtit honom ta eget ansvar har han inte gjort något eller kanske max en eller två av de givna uppgifterna.
- Med stöd och hjälp av vuxen har det gått relativt bra. Men utan det har inget blivit gjort. Barnet har ingen möjlighet att ta till sig vad som står att läsa på mailen och göra uppgifterna därefter utan vuxen stöd och hjälp.
- Katastrof att jag som jobbar 12 timmars dagar inom vården ska försöka sköta undervisning på tekniska prylar som inte vill fungera. Mapper som inte finns, läxor som inte kommit fram. Trots flertalet diskussioner med skolan i tidigt skede fanns inget att göra. Efter min son redan kommit efter pga av tekniska problem försvann hans motivation och detta är det hans avgångsbetyg ska grundas på. Helt absurt.

En del kommentarer relaterar den sociala situationen hemma.

- Barnet har haft mindre respekt för föräldrarna som lärare, vill inte höra/lära av oss.
- Inte bra för ett barn att vara ensamt hemma hela dagen. Alla föräldrar kan inte jobba hemifrån.
- Skolan fungerat ypperligt, fritiden sämre, har blivit en hel del "slösurfande" och tv-tittande, märks att rasterna mest har blivit inomhus.
- Att som förälder kunna motivera, under så lång tid, till att utmana sig, har varit svårt. Slöjd och gymnastik/rastaktiviteter har ordnats bra från skolan men är tråkiga att göra själv, om inte vi föräldrar är med. Detta är kanske extra svårt för ett ensambarn! I vår familj har i princip en förälder haft fullt upp med eleven i åk 3, hela skoldagen som lärare och utöver det varit kompis på fritiden.
- Och mått dåligt av Coronasituationer. Hen har inte gjort skolsaker. Hen har vänt på dygnet. Hen har saknat bollsporter och hen har varit utåtagerande. Hens mående har försämrats av Corona.
- Barnet är bara 8 år och har behövt hjälp med alla skoluppgifter. Vi föräldrar är inga lärare och frustrationen har varit väldigt jobbig. Barnet har inte velat göra skoluppgifter, eftersom det finns så mycket i hemmet som distraherar, tex. Leksaker, tv, spel. Ilska, gråt och osamsheter har blivit vardagsmat. Barnet har saknat kamrater väldigt mycket.
- I början var humöret i botten, saknaden efter kompisarna enorm. De dagliga rutinerna försvann och det ledde till att orken och initiativförmåga försvann, bara att komma i kläder och ut en sväng var jobbigt. Blev bättre efter föräldrarnas pepp och prat.

Fråga 12. Vad behöver kommunen och skolan tänka på om en liknande situation uppstår?

På denna öppna fråga har 1032 vårdnadshavare skrivit kommentarer. Många av kommentarerna är snarlika som för fråga 11. En av tio (110) av vårdnadshavarna har gett kommentarer som anger att de är nöjda med hur det har fungerat under denna period. I dessa kommentarer förs också fram beröm till enskilda lärare, skolledning och skola. De övriga kommentarerna handlar om vad som kunde förbättras eller vad som inte borde ske på samma sätt.

Skollunchen

Drygt 20% av kommentarerna berör frågan om skollunchen. Bland dessa kommentarer finns de som påpekar att det varit olika mellan skolor/kommuner vilket upplevs som orättvist. Nedan ges några exempel på typen av kommentarer kopplat till frågan om skollunchen.

- Luncherna skall fungera även ute på landsbygden och inte enbart i Mariehamn.
- Ojämnt att bara elever i skolorna i stan har möjlighet att få lunch. Borde vara lika för alla på Åland. Antingen får ingen eller så får alla.
- Skolluncherna borde erbjudas eleverna på något sätt. Antingen matkassar med råvaror eller möjlighet till avhämtning av färdiglagad lunch.
- Skollunchen! Situationen har varit (är) en stor ekonomisk belastning för många familjer med minskade/uteblivna inkomster och ökade matkostnader då barnen skall äta alla måltider hemma. Möjlighet att hämta skollunch från skolan skulle ha varit ett konkret sätt att hjälpa familjer och ett sätt att bidra till barnens välmående hemma.
- Lunchen har varit viktig så det var mycket välkommet när det startade. Viktigt att det kommer igång tidigare.
- Vissa skolor förser skolbarnen med lunch. Borde vara lika för hela Åland, alternativt skatteavdrag för de som inte äter i skolan.

Den sociala situationen för barnen

Även för denna fråga är det flera vårdnadshavare som berör frågan om barnens sociala situation. Flera av dessa rekommenderar att skolan eller läraren skapar förutsättningar social samvaro inom undervisningens ram.

- Om tillåtet, uppmana till mindre grupparbeten. Behöver inte nödvändigtvis vara fysiska, men att de får träffas med kompisar.
- Skapa mer samarbeten, grupparbeten och liknande
- Mera direkt kontakt via gruppvideomöten för klassen samtidigt.
- Tydligare direktiv för barnen och mera uppgifter/arbeten i par eller mindre grupper.
- Zoomlektionerna har varit få, men mycket uppskattade. Våra barn har inte haft kontakt med andra barn alls under distanstiden och förstaklassisten har verkligen saknat social kontakt och varit mycket ivrig att få se alla via datorn. Så fler zoomträffar önskas om skolan skulle stänga igen.

Teknisk utrustning – förutsättningar för distansundervisningen

I relation till frågor om tekniska förutsättningar för barnet att delta i distansundervisningen lyfts flera olika aspekter. Främst handlar kommentarerna säkerställandet av att alla barn har tillgång till nödvändig utrustning.

- Att barnen behöver få låna hem paddor/datorer.
- För det första behöver det finnas adekvata arbetsredskap som fungerar för barnen och inte bara för lärarna. Otroligt mycket strul med uppkopplingar, kräver att hemmet har fiber för annars är det omöjligt! Hemmet behöver även tillhandahålla dator och en sofstikerad telefon eftersom det ska filmas, laddas ner appar (runkeeper, turf etc) för att klara av alla uppgifter.
- Räkna inte med att alla har tillgång till webcam bara för att de har tillgång till dator.
- Den tekniska utrustningen i hemmet – möjlighet för alla att låna utrustning. Inte förutsätta att föräldrar ska köpa in extra teknisk utrustning
- Att alla familjer inte har tillgång till bredband och teknisk utrustning så att den vuxna har tillgång till kunskap om hur man gör eller ens råd att tillmötesgå skolans arbetssätt.
- Att det finns en beredskapsplan, att all teknisk utrustning finns på plats och att tillgå, att alla applikationer för att bedriva distansundervisning finns på plats. Ta lärdom av företag som bedriver distansundervisning. Skolorna skulle kunna träna mera på att bedriva distansundervisning. med t.ex. "Kris övningar".

I relation till teknikfrågor förekommer även kommentarer om att lärarna behöver utbildning men också att eleverna bör vara vana att arbeta på distans.

- Se till att lärarna har utbildning och kompetens för digitala verktyg /.../. Skolan behöver ha en bättre IT kunskap och beredskap.
- Lärarna behöver utbildning i hur distansundervisning fungerar och behöver få bättre verktyg. Det behövs mer IT-personal och projektledare till skolan. Det skolan har lärt sig hoppas jag att utvecklas och att det inte försvinner när situationen är över.
- Se till att alla lärares kunskapsnivå gällande verktygen är på en nivå så att de kan hjälpa barnen utan att det förutsätts att vi föräldrar är hemma. Definiera upp vilka verktyg som ska användas och till vilket syfte. Då kan man se till att det fungerar för alla barn. Börja gärna dagen med en samling i Teams/Zoom så att eleverna får en känsla av start på skoldagen och kanske inte känner sig ensamma med skolarbetet. På mitt jobb har alla team börjat dagen med ett 15min möte på Teams för att starta upp dagen.
- Vore också bra om man diskuterade och kanske utförde vissa uppgifter regelbundet på distans så att barnen vet vad det handlar om och hur man skall göra ... åtminstone på de högre klasserna som t.ex. åk 5 och 6.

Om den digitala undervisningen

Många av kommentarerna om vad skolan och kommunen kan tänka på om det uppstår en liknande situation är kopplat till undervisningen. Citaten nedan ger en bild över variationen av kommentarerna som berör undervisningen.

- Bättre struktur på digitala klassrummet. Gärna använda typ kalender för deadlines.
- Koordination olika lärare emellan. Standardisering av de digitala formerna, de första veckorna var det mycket spretigt.
- En tanke gällande högstadiet där man har olika lärare i alla ämnen. I och med att alla "gör sitt" så upplever jag nu att eleverna ibland får väldigt mycket uppgifter på en gång. Där skulle kanske vara bra att lärarna på nåt sätt kunde prata ihop sig lite (är medveten att det kanske inte är så lätt) så att mängden större uppgifter skulle bli lite mera jämnt fördelade. Det skulle också vara bra om alla lägger ut veckans arbetsuppgifter senast på måndag morgon kl 9, annars kan det råka sig så att man tex har tillval, idrott och annat på måndagen och då kan det bli så att man inte får uppgifter att sätta igång med utan dom läggs ut först när man har sin inplanerade lektion. För att lättare kunna hänga med och inte missa deadlines o möten så skulle det vara fördel om alla lagt in sådana tidpunkter i Teams kalender så att allt finns samlat på ett och samma ställe.
- Eleverna uppskattar att få se sin egen lärare undervisa. Funkat ok med Youtube-klipp, men den egna lärarens undervisning har saknats vissa dagar. Vore bra med tätare individuell feedback för åtminstone de yngre eleverna. Eleverna anser inte alltid själv att de borde kontakta läraren för hjälp och denna uteblir då. Vore bra att hålla kvar så många rutiner som möjligt trots stängning (skollunch, grupparbeten, parkarbetarna, virtuell undervisning, uppmuntran till kontakt med sina klasskamrater).
- Jag skulle uppskatta om eleverna hade närvaro online kl 9 varje morgon med klassföreståndaren eller annan lärare. Då frånvaro antecknas i Wilma om de inte är med eller hört av sig på annat sätt.
- En mer strukturerad och enhetlig teknisk läroplattform. Det känns som om paketet med de olika programmen bara slängts ihop, vilket är förståeligt då behovet av hemundervisning kom plötsligt och var väldigt akut. Till nästa gång en liknande situation uppstår borde man i lugn och ro kunna utvärdera olika digitala lösningar som är bättre anpassade för distansundervisning. Det här arbetet bör göras gemensamt mellan landskapets kommuner och skolor.

- On-lineundervisning, och inte bara samtal.
- Hur man jobbar digitalt, det har blivit bättre. Itslearning fungerar bra, nu. I början fungerade det sämre. Tydliga instruktioner och tänka på lektions tiden. Tydligt är viktigt och det blir variation när lärarna jobbar olika. Att det inte blir att kännas övermäktigt. Kanske man kan ha frågetid för olika uppgifter, om eleven behöver hjälp i digitalt möte på en bestämd tid som stöd, om man inte behöver hjälp behöver man inte gå in på mötet. Mötes tiden kanske kan bestämmas i förtid så man får koll på Om det finns intresse. Det behövde vi inte, men kanske vi skulle behövt det om inte föräldrar jobbat hemifrån?
- Mer individanpassad undervisning och kanske även längre sittningar med lärarna i Teams, då det verkar fungera fantastiskt bra.
- Med så mycket skärmtid bör man försöka hitta så många lösningar/uppgifter utan skärmtid och appar som möjligt, och kanske inte försöka införa runkeeper och turf i idrott. Mera i stil med gammaldags herbarium.
- Försöka skapa mera icke-digitala uppgifter.
- Youtube är inte en bra plattform för undervisning (distraherande, reklam osv)
- Youtube videor i all ära, men youtube lockar med att fortsätta titta på allt du är intresserad av i kommande videor på sidan om, startar automatiskt osv

I relation till frågor om undervisning lyfter även en del att skolan och lärarna måste skilja på hemundervisning och distansundervisning.

- Det är fruktansvärt stressig och jobbigt att som ensam förälder själv jobba hemifrån 8 timmars dagar och vara lärare åt två högstadeelever. Det innebär att man som förälder trippeljobbar. Skolan har matat på med massor av uppgifter med massor av olika deadlines samtidigt som man själv sitter fast i möten. Det har inte varit frågan om distansundervisning utan om hemundervisning.
- Att bedriva distansundervisning, inte bara skicka uppgifter. Nu har det varit hemundervisning och då är det upp till varje enskilt hem att ta an uppgifterna. Hos oss har det fungerat bra eftersom vi har haft tid, men för barn som inte får stöd hemifrån kan det medföra stora risker både mentalt och utbildningsmässigt. Rätten till utbildning blir således inte en rättighet för alla.
- Föräldrar är inte alltid pedagoger och har man arbete man inte kan lämna så blir det väldigt påfrestande för både barn och förälder på sikt.

Av kommentarerna som berör undervisning handlar några om stödet till och bemötandet av det enskilda barnet. Konstruktiv feedback, negativa kommentarer som ges digitalt behöver undvikas, kortare personlig kontakt med varje barn

- Vi har även saknat individuell feedback och uppföljning på de uppgifter som varje dag skickats in. Viktigt för motivationen för barnets del.
- Ge feedback till eleven på ett snabbare sätt och ge förklaringar till svaren inte vara svara kolla igenom uppgiften igen.
- Kom ihåg att balansera +/- feedback. Blev ofta fokus på saker som missats medan "bra jobbat" var långt mer sällsynt - och överhuvudtaget inte bland uppförandekommentarerna i ItsLearning.
- Lärarna behöver fundera på hur de /.../ kan ge feedback på arbetet som görs.
- Sen anser jag att " bra Kalle" eller "du har gjort fel Kalle" inte kan räknas som feedback.
- Det vore fint om specialläraren som eleven normalt brukar träffa några lektioner per vecka då hör efter om eleven behöver få stöd i något ämne och då i sådant fall bokar in någon/några tider digitalt vid behov.

- Att stödundervisning på distans för elever med specialbehov i vissa ämnen behöver sätta igång så fort som möjligt ifall det blir flera gånger aktuellt med distansundervisning.
- Tänka mera på de elever som har specialanpassad undervisning.
- Det vore fint om specialläraren som eleven normalt brukar träffa några lektioner per vecka då hör efter om eleven behöver få stöd i något ämne och då i sådant fall bokar in någon/några tider digitalt vid behov.

Information till hemmet

En del av kommentarerna handlar om att vårdnadshavarna inte känner sig tillräckligt informerade, eller att de har svårt att hitta informationen.

- Ha en kanal/plattform där all information finns tillgänglig. Nu har det stundtals varit svårt att veta var information finns och var arbeten skall lämnas in. Även problem med olika länkar och inloggningar.
- En sammanfattning av skoldagens uppgifter skulle underlätta. Nu har det varit nödvändigt att leta efter information på mängder av ställen, vilket inneburit att det varit lätt att missa uppgifter i enskilda ämnen.
- Mer information till föräldrarna och kanske ett par digitala föräldramöten så att man kan ventilera sina åsikter o tankar med föräldrar i klassen. Som läget är nu har grundskolorna valt lite olika digitala hjälpmedel kanske det borde vara ett o samma hjälpmedel...
- Eftersom jag som förälder jobba heltid fick jag lämna min Wilma till eleven för att hon skulle överhuvudtaget klara av skoldagen hemma. Efter en och en halv vecka fick de its'learning då blev det bättre. Men hade vi inte haft vår högstadieelev hemma som hade kunnat hjälpa med its'learning, eftersom flera lärare inte kunde lägga upp informationen rätt, hade vi haft det kämpigt. Kontakten med eleven var obefintlig innan its'learning vilket förvånar mig.
- Mer information och riktlinjer till barnen så att de vet i vilka situationer de i första hand ska fråga sin lärare samt information föräldrar kring hur de ska tänka i sitt stöd för barnet. Hur mycket ska man hjälpa, på vilket sätt - och när är det bättre att vända sig till läraren?

Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis kan på basen av de 1851 enkätsvar som inkommit från vårdnadshavare med barn i någon av landskapets grundskolor att för de flesta har distansundervisningen fungerat bra redan från början eller blivit bättre efterhand. Det är inte speciellt stora skillnader mellan skolorna inom de olika distrikten. En tendens kan utläsas att vårdnadshavarna i skärgården har upplevt mindre utmaningar.

De två öppna frågorna ger en bild av att det som har utgjort de allra största utmaningarna kan relateras till teknik och teknisk utrustning, den sociala situationen, belastningen på hemmet och undervisningens utformning och innehåll. För att hantera en liknande situation framträder ett behov av att alla skolor inom ett och samma distrikt eller i hela landskapet ska ha en genomarbetad teknisk lösning och kunna säkerställa att alla familjer har goda tekniska förutsättningar. Frågan om skollunchen har även efterfrågats i relation till likvärdighet. Lärarna behöver ha bättre utbildning för att driva distansundervisning men även eleverna borde vara inskolade på sådana arbetsformer.

Under en vecka i april 2020 samlade Förbundet Hem och Skola i Finland in vårdnadshavarnas "åsikter om distansundervisningen under coronaläget" (sid 1). Resultatet, som baserar sig på 390 svar, visar att knappt 70% tycket att samarbetet med hemmet och skolan fungerat bra gällande distansundervisningen. Detta kan jämföras med att 74% av de åländska vårdnadshavarna har besvarat frågorna 4-8 på ett sätt som antyder att samarbete mellan hem och skola i relation till distansundervisningen har fungerat i huvudsak bra. I Förbundet Hem och Skolas undersökning redovisas även hur vårdnadshavarna har uttalat sig om arbetsbördan, vad som hade fungerat bra och vad som hade fungerat mindre bra i relation till exempelvis uppgifter, samverkan mellan lärare, tekniska utmaningar och barnets sociala situation. Av rapporten framträder att vårdnadshavarna som besvarat den finlandssvenska undersökningen har angett i princip likartade synpunkter som de åländska vårdnadshavarna har gett uttryck för i de öppna frågorna. I Förbundet Hem och Skolas undersökning ställdes också frågor om vad som borde beaktas i framtiden. Även på denna fråga är svaren i hög utsträckning likartade med hur de åländska vårdnadshavarna har kommenterat vad skolan och kommunen behöver tänka på om en likartad situation uppstår igen.

Referenser

Förbundet Hem och Skola (2020). *Hur har föräldrar upplevt distansundervisningen under undantagsläget?* Förbundets Hem och Skola. <https://www.hemochskola.fi/2020/04/24/resultat-i-enkaten-distansundervisning-i-coronatider/> (hämtad 8 juni 2020).